

ΘΕΛΞΙΝΟΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ο ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

ἡ περὶ νέας κωμωδίας παρ' Ἑλλήσι.

(Συνέχεια, ὄρα Φυλ. Γ')

Ἄλλ' ἡ οὐσιώδης αὐτῆ μεταξὺ τῶν δύο ἠθικῶν χαρακτήρων διαφορὰ, ἡ ἐκ τῶν περὶ θεῶν παραδόσεων πηγάζουσα, ἐδύνατο νὰ παρέλθῃ ἄγνωστος; Ἡ τοῦ ἀνθρώπου συνείδησις δὲν εὔρισκέ τι ἐπίμοχθον ἐν τῷ κατατρίβεσθαι εἰς τὴν σύγχυσιν ταύτην τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν καὶ ἐν τῷ μὴ εὔρισκεν εἰμὴ σκότῃ ἐν αὐτῇ τῇ περὶ θεότητος παραδόσει, ἣτις ἀπεναντίας ἔδει νὰ φωταγωγῇ αὐτήν; Ἡ ἀνθρωπότης, ὅσονδὴποτε κὰν σφάλλεται ἐν τισιν ἐποχαῖς, ἀλλὰ μὴν ἔχει ἀρχάς τινας καὶ δόγματα καὶ ἀρχικὴν τινα ἀνατροφὴν, ὧν οὐδέποτε ἀποσπᾶται καὶ ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν ἠθέλει ὑπάρχει· πλὴν τούτου ἔχει καὶ ἐνδόμυχόν τινα ἀνάγκην—δεύτερον προνόμιον τῆς ἡμετέρας φύσεως—τὴν ἀνάγκην τοῦ διαβλέπειν καὶ διευκρινίζειν τὰς ἀρχὰς ταύτας, διασκεδάσει τοῦ σκότους, τὸ ὅποιον οἱ αἰῶνες καταρρέοντες περιχέουσιν ἡμῖν. Ἡ ἔμφυτος αὐτῆ τοῦ πνευματικοῦ βίου ῥοπή θέλει νὰ διακρίνη τὸ ἀληθές τοῦ ψευδοῦς, τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ, καὶ τότε μάλιστα, ὅταν τὰ ἡμέτερα πάθῃ συγχέωσιν ἀμφότερα, ὁ νοῦς θέλει τὴν τού-

των διάκρισιν και ἡ ἐργασία αὐτῆ, ἀφανῆς μὲν τὸ πρῶτον, και ἀσθενῆς, και ἀσυνάρτητος, ἐπὶ τέλους συνεχίζεται και ὀρίζεται ἐν τῇ βουλήσει. Πρὶν ἢ λοιπὸν ὑποτυπωθῆ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, και δὴ και πρὶν ἢ εἰσαχθῆ εἰς τὴν σκηνὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, τὸ ἀόριστον τοῦτο πνεῦμα τῆς κριτικῆς, ἡ διάκρισις αὐτῆ, ἡ προσπαθοῦσα νὰ ἐξέλθῃ εἰς φῶς, ἔτυχον παρὰ τῷ λαῷ τὴν πρακτικὴν, ὡς εἶπειν, ἐκφρασίαν των διότι ὁ λαὸς, πρὶν ἢ ἐπιστὰς εἶπῃ ὅ,τι σκέπτεται περὶ τοῦδε ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος, ἐκφράζει τὰς περὶ τοῦτου ιδέας αὐτοῦ διὰ τοῦτρόπου τοῦ προσφέρεσθαι ἐκάστῳ κλίνει μὲν τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον των μύθων ὅσοι συνάδουσι ταῖς ἠθικαῖς ἀρχαῖς, χαριεντίζεται δὲ και καταγελαῖ τοὺς λοιπούς. Τοιαύτη τις ἐστὶν ἡ ἀρχὴ των ἀπείρων ἐκείνων ἀμφιδόξων παραδόσεων, τὰς ὁποίας ὁ μὲν λαὸς ἐπλασεν, οἱ δὲ ποιηταὶ συνέλεξαν και ἀνέπτυξαν. Ὅ,τι δὴποτε κὰν εἶπῃ περὶ τούτου ὁ Οὐίλέλμος Σχλέγκελος (Giillaume Schlegel), δὲν πείθει ὅτι ὁ λαὸς γελαῖ περὶ παντός ἀδιαφόρως· ἐν Ἀθήναις οὐδέποτε ἤθελεν ἐμπαίξῃ τὴν Παρθένον τῆς ἀκροπόλεως ἢ τοῦ Θησέως τὰ ὅσα — ἄρα ποιεῖται διάκρισιν, ἄρα ἔχει νόημα ὁ τοῦτου γέλως και ἀπορρέει ἐξ ἐσωτερικῆς τινος κρίσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὀρθῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων· τίς δὲν βλέπει ἐν τοῖς τοιοῦτοις λεληθότως πως ἐνεργοῦσαν τὴν φιλοσοφίαν και πρὸ αὐτῆς ἔτι τῆς γεννήσεώς της; Τὸ δ' ἀποδίδειν τοῖς των παραδόσεων μύθοις τοιάνδε ἢ τοιάνδε τὴν σημασίαν, ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς ὅσα ἔχουσι συνωδὰ τῇ ἠθικῇ ἢ μεταφυσικῇ ἀληθείᾳ, ταυτόν ἐστὶ τοῦ διακρίνειν αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀληθείας ταύτης και ταύτη ὑπάγειν αὐτοὺς, ταυτόν ἐστὶ τοῦ ἐπιχειρῆσθαι ἔργον ἀφ' οὗ θέλει προκύψῃ ἡ τελεία αὐτῶν διαχώρισις και ἡ τελεία αὐτῶν ἐγκατάλειψις ὡς ἱματίων περιττῶν. Καὶ τοιοῦτο δὲν ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας; Μὴν ὁ Πλάτων ἐπραξεν ἄλλο τι; Ἡ φιλοσοφία, μακρὰν τοῦ ἐπινοῆσαι, εὔρε τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς ἐσπαρμένας ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ και ἐν τῇ των ἐθνῶν φρονήσει, και ταύτας συλλέξασα διεφώτισεν, ἀνέπτυξεν, ἤγαγεν ὑπὸ συστήματα διὰ μεθόδων ἄλλως τε λίαν ἀτελῶν, και λίαν ἀμφιβόλων· ὅπερ δ' ἐπραξεν ἐπιτυχῶς τοῦτό ἐστὶν ἡ διαχώρισις τοῦ μύθου ἐκ τοῦ ἠθικοῦ και μεταφυσικοῦ δόγματος. Ὁ Πλάτων ποιεῖται χρῆσιν των μύθων, μάλιστα ἔστιν ὅτε πλάττει νέους, ἀλλ' αἰεποτε ἔπεται ταῖς ἀρχαῖς τῆς ἠθικῆς και μεταφυσικῆς ἀληθείας· και ἡπα-

τῆθη μὲν ἐλπίζων οὕτω πως νὰ καθαρῖσῃ τὴν πρὸς τὸ ὑπέρτατον ὄν λατρείαν, ριζηδὸν μεταποιηθεῖσαν—ἀλλ' ἐν τούτοις, μετ' αὐτὸν, ἡ μυθολογία ἔμεινε γράμμα κενὸν και ὁ κόσμος ἠσπάσθη τὴν ἀρχὴν ὅτι τόδε ἢ τόδε τὸ πρᾶγμα ἐστὶ δίκαιον, οὐχὶ διότι ἐρρέθη ὑπὸ τοῦ χρηστηρίου, ἀλλ' ὅτι τὸ χρηστήριον εἶπε τοῦτο διότι ἐστὶ δίκαιον. Ὡς πρὸς τοῦτο ἢ τε τοῦ λαοῦ και ἢ τοῦ φιλοσόφου ιδέα συνταυτίζεται και ὁ μὲν συνέλαβεν αὐτὴν κατὰ συνείδησιν ἀπερίσκεπτον, ἀπλῶς τῇ των περιστάσεων συναφείᾳ, ὁ δὲ θέλει καλέσῃ αὐτὴν εἰς φῶς και ὡς εἶπειν θέλει λοχεύσῃ αὐτὴν, ὡς συνέβη τῷ Σωκράτει. Ὁ λαὸς τόσῳ μᾶλλον προὔχωρει ὅσῳ ἡγνέει τὰς συνεπειὰς βραδύτερον, ὅταν οἱ φιλόσοφοι ἐλθόντες διδάξωσιν αὐτῶ ὅ,τι οὗτος πρῶτος συνέλαβεν ἐν νῷ, ἐκθαμβος οὐχ ἥττον ἢ ἐντρομος θέλει ἀναχατίσῃ τὸν πόδα. Τοιαύτη ἐστὶ κατὰ πάντα τοῦ ἀνθρωπίνου νοός ἡ πορεία. Φερόμεθα ὑπὸ πνεύματός τινος και ἐν τούτοις μόνον μετὰ ἱκανὴν ἀπόστασιν συνορῶμεν τὴν διανενυμένην ὁδόν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φιλοσοφία πρώτη ἦτον ἀδύτατον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ὀρμέμφυτον ταύτην κρίσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος — διότι εἰσέτι δὲν εἶχε λάβει ὑπαρξίν, διότι ἡ ἀφηρημένη αὐτῆς γλῶσσα ἦτον ἀμόρφωτος εἰσέτι—ἐδέησε νὰ δοθῇ σὰρξ τῇ τοῦ κοινοῦ ιδέᾳ και νὰ ἐρμηνευθῇ ὑπὸ εἰκόνας ζώσας και εὐδιακρίτους.

Ἡ ποίησις ἐστὶν ἡ πρώτη κριτικὴ φιλοσοφία και πρὸ πάντων ἡ ἐποποιία, ἣτις ἄλλως τε αὐτὴ δὴ αὐτῆ ἐστὶν ἡ παράδοσις, μετεσκευασμένη ὅπως οὖν ὑπὸ τοῦ μεγαλοφυοῦς νοός, ὅστις ἐπραγματεύθη αὐτὴν· διότι πάντοτε—και τοῦτο κατ' ἐξοχὴν παρατηρεῖται ἐν τοῖς τοῦ Ὀμήρου ποιήμασι—πάντοτε τὰ πνεύματα τὰ ἐξοχα ἐκτυποῦσι τῷ ἰδίῳ χαρακτήρι, ταῖς ἰδίαις ιδέαις, και κατὰ συνέπειαν ἰδίαν τινα δίδουσι ἐρμηνείαν.

Ἐρρέθη ἀνωτέρω ὅτι παρ' Ὀμήρῳ, προκειμένου περὶ θεῶν, εὔρηται διττὴ ἀλληλουχία αἰσθημάτων, διττὴ τοῦ λόγου ὕψῃ. Λίαν ἐστὶ γνωστὸν, διότι και λίαν συνεχῶς διεφωτίσθη τὸ μεγαλεῖον και τὸ κάλλος των εἰκόνων, ὧν χρῆσιν ποιεῖται, ὅταν εἰσάγῃ ἐπὶ σκηνῆς τοὺς θεοὺς δρῶντας ἐν ὄλῃ τῇ μεγαλειότητι αὐτῶν, ὡς ἐνσάρκωσιν τοῦ δόγματος και τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ὡς πρόνοιαν ἄγρυπνον, ἀργὸν και τιμωρόν· τοῦτό ἐστὶ τὸ μέγα δράμα, τοῦτο ἡ ὀμηρικὴ θρησκεία· ἀλλ' ὅταν πρόκηται περὶ των περὶ θεῶν αὐθαιρέτων παραδό-

σεων, όταν οί θεοί οὔτοι συζῶσιν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐρίζωσι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀπατῶνται, όταν τέλος ἀπογυμνῶνται τῆς θείας ἐκείνης ιδέας, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρώπινος συνειδήσις ἀποδίδει αὐτοῖς, τότε μικρὰ ἀνάγνωσις ἀπροκατάληπτος ἀρκεῖ πρὸς διάγνωσιν τῆς συνεσταλμένης μὲν ἀλλ' ἐκφραστικωτάτης εἰρωνείας τοῦ ποιητοῦ· τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ τότε ἀποπνέει οἰκειότητα, ὑπεροχὴν σχεδὸν, δὲν λατρεύει, ἀλλὰ μειδιᾷ, συνέχεται καὶ κρίνει· τοῦθ' ὅπερ δύναται τις κωμωδίαν ὁμηρικὴν νὰ ὀνομάσῃ· ἅπαντες οἱ τῆς ὑψηλῆς κωμωδίας ὄροι εὔρηγνται ἐν ἁρμονίᾳ, οὕτως ὥστε, ἂν ἐν ταῖς ταιαύταις σκηναῖς, ἢ μὲν οὐσία, ὁ διάλογος καὶ τὸ ὕφος ἀφειῶσιν ὡς ἔχουσι, τοὺς δὲ θεοὺς ἀντικαταστήσωμεν δι' ἀνθρώπων καὶ ἀλλοιώσωμεν τὰς δευτερούσας περιστάσεις, δυνάμεθα νὰ φέρωμεν αὐτὰς ἐπὶ τῆς κωμικῆς σκηνῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ν' ἀποτελέσωμεν ὁμοίον τι τῷ Ἀμφυτρῶνι. Οὕτω λοιπὸν παρ' Ὀμήρῳ ἡ κριτικὴ ιδέα ἀποκαλύπτεται τὸ πρῶτον, καὶ ποκαλύπτεται τοὺς θεοὺς κωμωδοῦσα. Πρόσθετες ὅτι συνάμα βλαστάνει καὶ ἡ ἀνθρώπινος κωμωδία, ἀλλὰ τὰ πρόσωπα αὐτῆς εἰσὶ δῶν ὄντα ἄθλια—τὸ μὲν Θερσίτης ὁ φθονερός, ἀνάνδρος καὶ φλύαρος δημαγωγός, τὸ δὲ Ἴρος ὁ ἐπαίτης, ὁ κόλαξ μὲν τῶν πλουσίων ὅσοι τρέφουσιν αὐτὸν, ὑβριστῆς δὲ τῶν πενήτων ὅσοι συναμιλλῶνται αὐτῷ τὴν πτωχείαν. Ὅπερ δὲ παρατηρητέον ἐστὶν ὅτι ὁ ἀριστοκρατικὸς ποιητῆς ἀναφαίνεται πως κωμικὸς προκειμένου μόνον περὶ θεῶν ἀκολάστων καὶ σαρκικῶν καὶ περὶ ὄχλου ἡλιθίου καὶ δυσαγώγου. Τοιαύτη δ' ἐστὶ ἡ διττὴ βᾶσις τῶν πλείστων τοῦ Ἀριστοφάνους κωμωδιῶν.

Σφραγισθέντος τοῦ ἐπικοῦ κύκλου, ἦλθεν εἰς φῶς τὸ δράμα. Ἡ ἐποποιία περιέλαβε τὸ πᾶν· ἦτο εἰκὼν κολοσσιαία τὰς διαστάσεις, ἣτις ὑπεχάραξε τὰ ἔγνη ἱστορίας μακρὰς καὶ ὑπέδειξε τὰς ἐκ ταύτης πηγαζούσας ἀρχικὰς ιδέας· ἀλλὰ καθόσον αἱ τέχναι πᾶσαι ἀρύονται ζωὴν ἐκ τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον αὕτη προχωρεῖ, δέον νὰ συμπροοδεύωσι καὶ ἐκεῖναι. Ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη δύναμις ὠθεῖ αὐτὰς πρὸς τὴν ὠριμότητα, πρὸς τὸ κατὰ τὸ ἐνὸν πλήρωμα, καὶ μεχρισοῦ ἐξαντληθῆ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ κλίσις ἀφ' ἧς παρήχθησαν καὶ δι' ἧς τρέφονται, ἑκατέρω τούτων δέον ν' ἀναπτυχθῆ καὶ νὰ δώσῃ εἰς φῶς πᾶν ὅ,τι περιέχει. Τοῦ δράματος ἡ ἐντολὴ ἦτο τὸ νὰ εἰσχωρήσῃ μᾶλλον εἰς τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, οὕτως ὡς ἐπράττε καὶ τὸ ἐθνικὸν

πνεῦμα. Ὄφειλε μὲν νὰ ἐναγκαλισθῆ ἥττω, ἀλλ' ἔδει κατ' οὐσίαν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἑαυτοῦ ὑπόθεσιν. Πλὴν τούτου, ἐπειδὴ παρεκάλει τὰ πλήθη περὶ ἑαυτοῦ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ συγκινήσαι αὐτὰ διὰ τῆς παραστάσεως ἑνὸς μόνου γεγονότος καὶ ἐν χρόνῳ λίαν ὠρισμένου, ὄφειλε, πρὸς ἐπιτυχίαν, βαθεῖαν νὰ ἐπιφέρῃ ἐντύπωσιν καὶ ἐπομένως μίαν καὶ μόνην, ἐξ οὗ δὴ καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ διαχωρίσαι τὸ σοβάρων ἐκ τοῦ κωμικοῦ στοιχείου—καὶ οὕτω ἐπήγασαν δύο εἶδη δράματος, τὸ τραγικὸν καὶ τὸ κωμικόν. Αἱ δύο ιδέαι λοιπὸν, ἀμυδρῶς πως ἀλλήλων διακεκριμέναι τὸ πρῶτον παρὰ τῷ λαῷ, εἶτα δ' ἐν τῇ ἐποποιίᾳ συνημμέναι παριστάμεναι, ἐδιχάζοντο ὀριστικῶς, ἐνεσαρκούντο οὕτως εἰπεῖν ἴδιον σῶμα ἑκατέρω καὶ ἀπετέλουν δύο εἶδη, τείνοντα πρὸς βίον καὶ ὄργανισμὸν ἰδιαίτερον. Ἡ μὲν ἐκίνει εἰς θαυμασμὸν διὰ τοῦ μεγάλου, τοῦ καλοῦ, τοῦ θείου· ἡ δ' ἐπετύγχανε διεγείρουσα τὸν γέλωτα, τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ παράγει ἡ θεὰ τῆς δυσμορφίας, τῆς ἀθλιότητος καὶ παντός ὅ,τι τείνει πρὸς τὸ ταπεινὸν τὸν ἀνθρώπον. Ὁ θάνατος ἐστὶν ἡ μεγάλη τῆς τραγωδίας πηγὴ, καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ θάνατος ἀείποτε ἐμπρέπει τῇ τραγωδίᾳ, παρατηρεῖται γενικῶς, ἂνευ τινὸς ἐξαιρέσεως, καθ' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ θεάτρα· ἅμα δὲ ἡ τραγωδία ποιεῖται ἐκλογὴν ὑποθέσεων τε καὶ προσώπων ἐκ τῆς ὑψηλῆς τάξεως τῆς κοινωνίας· εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν βασιλεῖς, ἀρχηγούς δημοκρατιῶν ἢ πάσης ἡστίνος δὴ ποτε ἄλλης πολιτείας, οἵτινες ἔχουσι τοιάνδε ἢ τοιάνδε τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὑποτελῶν, εἰσὶ τὸ ἔρεισμα ἢ οἱ παραβιασταὶ τοῦ νόμου καὶ οἵτινες τελευταῖον ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις κύκλοις τῆς δικαιοσύνης ἢ τῆς ἀδικίας καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πηγαῖς τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ τῶν προσώπων ἐκλογή συνδέεται στενώτατα τῇ τῆς πλοκῆς τοῦ δράματος· ἀμφοτέρω δὲ δηλοῦσιν ὅτι ἡ τραγωδία περιστρέφεται κυρίως εἰς τὰς οὐσιώδεις ἀληθείας καὶ εἰς τὰς προσπαθείας τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρώπος, καταπατῶν τὰ ἑαυτοῦ πάθη καὶ ποτε δὲ ὑπερπηδῶν καὶ αὐτὰς τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ῥοπὰς, καταβάλλει ἵνα προαχθῆ. Τοιαύτη τίς ἐστὶν ἡ τῆς τραγωδίας ιδέα, καθόσον τοῦλάχιστον συνάγεται ἐκ τῶν τριῶν κἂν τεσσάρων θεμελιωτῶν αὐτῆς, τῶν ὑποτυπωσάντων ἡμῖν τὸ ἰδανικὸν τοῦ τραγικοῦ δράματος.

Ἡ κωμωδία ἔχει πάντῃ ἀντίθετον τὴν βᾶσιν· οὐσιώδεις ἀντικεί-

μενον αὐτῆς ἐστὶν ὁ ταπεινὸς βίος, ὁ περιορισμένος καὶ γεγυμνωμένος τῶν μεγάλων καὶ γενικῶν ἐκείνων ἰδεῶν τῶν συνδεομένων τῷ τοῦ θανάτου προβλήματι ἡ χαμερπῆς βίος οὕτωσὶ πλήθει ποταπότητος, ἀνοησίας, ἐλαττωμάτων· λυπηρὸς ἅμα καὶ καταγέλαστος διέρχεται ἐν περισπασμοῖς καὶ ἀστασίᾳ· εἶναι ἡ κονίστρα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς ραδιουργίας, τῆς ὑποκρισίας, τῆς πλεονεξίας. Ἄν κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῆς ἡ κωμωδία ἐπετέθη τῶν θεῶν καὶ τῶν ἐν πράγμασι, τοῦτ' ἔπραξεν ὅπως καταβιάσῃ καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ εἰς τὴν ἐσχάτην ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος βαθμίδα. Ἐν ὀλίγοις ἡ κωμωδία ἐπικρίνει τὸ ψεῦδος καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἡ τραγωδία ἐκθειάζει τὸ ἀληθές καὶ τὴν θρησκείαν. Τὰ δύο νέα ταῦτα εἶδη τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ εἰκάσῃ, δὲν ἦσαν εἰμῆ ἢ διττὴ ἔκφρασις τῶν τοῦ ἔθνους ἰδεῶν ἀνεπτύσσοντο δ' ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καθόσον ἀφίσταντο ἀλλήλων, καὶ ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην μορφήν, εἰς ἄμεσον διατελοῦντα συνάφειαν μετὰ τοῦ λαοῦ ἀφ' οὗ παρήχθησαν, ἐξεφράζοντο σαφέστερον καὶ ταχύτερον ἐξήγαγον τὰ συμπέρασμα.

(Ἔπεται.)

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΥΓΛΩΤΤΙΑΣ

κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα,

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΥ ΒΙΑΛΕΜΑΙΝΟΥ.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

(Μετάφρασις Νικοδήμου Ἱεροδιακ. Κωνσταντινίδου).

(Συνέχεια καὶ τέλος, ὄρα Φυλ. I.)

Τὸν πανηγυρικὸν αὐτοῦ ἐξεφώνησαν δύο οἱ λαμπρότεροι τῆς Ἀνατολῆς ῥήτορες, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οὗτινος ὁ λόγος, ἄξιος ἀναμφιβόλως τοιαύτης ὑποθέσεως, οὐ διεσώθη μέχρις ἡμῶν, καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὅστις ἀναγκαζόμενος ἀφ' ἑνὸς ἵνα ὑπέικη τῇ κομψότητι τοῦ χαριεστάτου αὐτοῦ πνεύματος, ἀθυμῶν δ' ἀφ' ἑτέρου ἐν τῇ μελέτῃ τῶν κατὰ τὸν Ἀθανάσιον θλιβερῶν συμβάντων, οὐκ ἠδυνήθη περιγράψαι μετὰ τῆς δεούσης μεγαλειότητος τὴν αὐστηρὰν ἀπλότητα, καὶ τὴν πάντοτε ἐνεργὸν καὶ δραστήριον πίστιν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Τὴν μνήμην αὐτοῦ σέβεται ἡ Ἐκκλησία, οὐχ ὡς τὴν τῶν μαρτύρων τῶν πρώτων αἰώνων, οἵτινες διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν, ὡς διὰ λιθοκόλλης, συνέπηξαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' ὡς θεμελιωτοῦ τοῦ κράτους αὐτῆς, διότι ἐστήριξε, καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐθεμελίωσε τὴν παράδοσιν ταύτην, ἧς ὑπῆρξεν ἐν διαστήματι ἡμίσεως αἰῶνος ἰσχυρὸς ἐρμηνευτὴς, καὶ ἀδιάφθορος μάρτυς, μηδὲ μὴ μὴδέποτε μῆτε ὑπὸ τοῦ κινδύνου ταραχθεὶς, μῆτε ὑπὸ τοῦ πόνου χαινωθεὶς, μῆτε ὑπὸ τοῦ θριάμβου φυσιωθεὶς.

Οὐκ ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ὅτι ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῖς ἐμπνευθεῖσι τῷ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ περιόδων ἀγῶνος τοσοῦτον μακροῦ, ἡθικῆ διδασκαλία κατέχει μικρὸν τόπον, ἂν καὶ ἐκφράζει ἐνίοτε θαυμασίως ἐν ταῖς περὶ ἡθῶν ἐντολαῖς τὴν χριστιανικὴν αὐστηρότητα, τὴν συμφωνίαν πρὸς ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Ὁ Ἀθανάσιος ἦν πρὸ πάντων ἀρχηγὸς θρησκευτικῶς καὶ

πρὸς τὸ ἄρχειν λοιπὸν καὶ πρὸς τὸ ἀνθίστασθαι ἢ περὶ τοῦ δόγματος ἀφηρη-
μένα καὶ ὑπερφυσικὴ διδασκαλία ἐστὶ πολλῶν πλέον ἰσχυρωτέρη, ἢ ἡ ἀπλῆ
περιγραφὴ τῶν ἡθῶν· διότι ὑπὸ τῶν δυσνοήτων, ὑψηλῶν καὶ ἀκαταλήπτων
πραγμάτων τὰ πνεύματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παθαίνονται, καὶ ὑπὸ τῶν μυ-
στηριωδῶν καὶ ἱερῶν λέξεων οἱ λαοὶ ἄγονται καὶ φέρονται· ἢ δὲ ἡθικὴ, καὶ
αὐτὴ ἡ καθαρωτάτη, ἐστὶ πρᾶγμα φυσικώτερον ἢ ὥστε δυνηθῆναι, ἵνα ἐξαρ-
χέσῃ πάντοτε τῇ ἀνάγκῃ ἢν δοκιμάζῃ τὸ ζωηρὸν πνεῦμα, ἵνα ἐπιβάλη τὴν
εἰς ἐκυτό πῆστιν, καὶ σείρῃ ὅπισθεν αὐτοῦ τὰς ψυχάς.

Ἐνεκα τούτου λοιπὸν ὁ ἀτρόμητος καὶ μεγαλόψυχος Ἀθανάσιος πληροῖ
πολλάκις τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δυσπαρακολουθήτου τινος διαλεκτικῆς·
τὴν κυρίως δὲ εὐγλωττίαν αὐτοῦ ζητητέον, οὔτε ἐν τῇ διηγήσει, ἥτις ἐμ-
ψυχοῦται ὑπὸ τῶν δοκιμασιῶν καὶ βασάνων, ἃς διαγράφει μετὰ τῆς αὐτῆς
καρδίας, μεθ' ἧς ὑπέμεινε ταῦτα, οὔτε ἐν τῷ ἐνεργητικῷ τόνῳ τῆς στα-
θερᾶς αὐτοῦ θελήσεως, ἀλλ' ἐν τῇ αὐστηρᾷ ἀκριβεῖα τῆς διαλέκτου, ἣν με-
ταχειρίζεται ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν δογμάτων. Τὸ ἀκριβὲς καὶ καταπειστικὸν
αὐτοῦ πνεῦμα εὐρέθη ἐξειδικιασμένως κατὰλληλον πρὸς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, οὔ-
τως εἰπεῖν τῆς θρησκείας, πρὸς τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς κρίσεως καὶ τῆς
ὠριμότητος, καθ' ἣν παντοδύναμος μὲν, ἀλλὰ διηρημένη, ὤφειλεν, ἵνα δώσῃ
λόγον ὑπὲρ ἑαυτῆς, καὶ στερεώσῃ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τὰ νικῆσαντα μὲν τὴν
εἰδωλολατρειαν δόγματα αὐτῆς, προσβαλλόμενα δ' ὁμως πανταχόθεν, καὶ
ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων ἐρει-
πίων. Ἀκούων τις αὐτὸν, νομοθέτην μᾶλλον ἢ ἀπόστολον ἀποκαλέσει·
οὕτως ἀναλύει καὶ διακρίνει μετὰ λεπτῆς τινος ἀκριβεῖας καὶ αὐστηρότητος
τὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως, δι' ἧς φωτίζει τὰς ψυχάς! Οὗτός ἐστιν ὁ διαλε-
κτικὸς τῶν μυστηρίων. Ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο, ἢ ἐξαιρέτως αὐτὴ ἐκλογὴ τῶν
ἔρων, ἢν ἐξω ἄρχεται ἢ πλάνη, ἢ ἀμετάβλητος αὐτῆ βαρύτης ἐνυπάρχει
καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀθανασίου τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μυστήριον τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ὑπαγαγὼν ὅλον
τὸν χριστιανισμὸν ὑπὸ θεῖαν ὀρθολογίαν, ἀπορρίπτων ἐκ τῶν ἀσεβῶν τοὺς
μὴ παραδεχομένους ὅλην τὴν σειρὰν τῶν ἀναντιρρήτων ἀληθειῶν, καταλιπὼν
μεταξὺ τοῦ Ἀρείου καὶ τῆς ἐκκλησίας χάσμα ἀνυπέρβλητον, ὥπλισε τὴν
χριστιανικὴν ἐνότητά εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ διὰ τῆς στερεότητος, ἣν
παρέχῃ τῇ πίστει, παρεσκεύασε τὴν πείθουσαν καὶ πιστεύουσαν προθυμίαν
τῶν κατ' αὐτὸν ἱερῶν ῥητόρων. Μενέτω λοιπὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεγάλης
ταύτης ἐποχῆς, καὶ περιγραφέσθω ἐνταῦθα ἐπὶ πράγματις ἐτι σπανιω-
τέρου παρὰ πᾶν εὐγλωττίαν, τῆς ὑψώσεως τῆς ψυχῆς, τῆς ἀκριβεῖας τῶν
βουλευμάτων, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀποτελεσμάτων. Γεννηθεὶς, ἵνα ἀγω-

νίζηται καὶ ἄρχῃ, ἐστὶν ὁ διδάσκαλος πάντων ὕσσι λαλήσωσι μετ' αὐτὸν,
καὶ ἐμπνέει τὸν νοῦν αὐτῶν, ὡς ἐστερέως τὸ σύμβολον αὐτῶν. (α)

Αὐτῆς δὲ ἄξιον, ὅτι οὐ διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν οἱ λόγοι, οὐς ἐξεφώνησε
πάντως ὁ Ἀθανάσιος ἐπανερχόμενος ἐκ τῶν συχνῶν ἐξοριῶν, ἐν μέσῳ λαοῦ
ἐνθουσιώδους, ἐξ ὧν ἠθέλομεν μάθη, πῶς ὁ Ἱεράρχης τῆς Αἰγύπτου ἐνήργει
ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκείνων φυλῶν, ἐπὶ τῶν πολυειδῶν ἐκείνων κατοίκων, οἵ-
τινες ἐπλήρουν τὴν Ἀλεξάνδρειαν· πῶς κατηύναξε τὰ πάθη τῆς πληθύος
ἐκείνης, ἥτις ἐδεκατίζετο ἐνίοτε, δι' ἐμφυλίων τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην συ-
νοικίαν πολέμων, συνεκρότει μάχας ἐν ταῖς ὁδοῖς πρὸς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρα-
τεύματα, ἐφόνευσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸν Ἀρειανὸν Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ ἐπὶ
Πατριάρχου ἦττον καθαροῦ (β) ἢ ὁ Ἀθανάσιος, ἔσειρεν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ καὶ

(α) Ἰδοὺ πῶς κρίνει περὶ τῶν λόγων τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ὁ σοφώ-
τατος καὶ ἀγιώτατος Φώτιος. «Σαφῆς μὲν ἐστὶ, λέγει, τὴν φράσιν, ὡςπερ
ἀπανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ ἀπέριττος καὶ ἀφελής, δριμύς δὲ καὶ
βαθύς, καὶ λίαν τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἔντονος· καὶ τὸ γόνιμον δὲ αὐτοῦ ἐν τού-
τοις ἡλικίον ὅσον θαυμάσιον· λογικοῖς τε δὲ μεθόδοις, οὔτε γυμνῶς καὶ μει-
ρακιωδῶς, ὡςπερ οἱ παῖδες καὶ ἀρτιμαθεῖς, ἀλλὰ φιλοσόφως τε καὶ μεγα-
λοπρεπῶς ἀποκέχρηται· γραφικαῖς τε μαρτυρίαις καὶ ἀποδείξεσιν εἰς τὸ
καρτερόν κατωχύρωται· καὶ μάλιστα γὰρ ὁ κατὰ Ἑλλήνων, ὅτε περὶ τῆς ἐν-
σωματώσεως τοῦ θεοῦ λόγος εἰρημένος καὶ ἡ κατὰ Ἀρείου πεντάβιβλος, τρό-
παιον οὔσα κατὰ πάσης μὲν αἰρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τοῖς ἀρειανοῖς· καὶ εἴτις
τὸν Θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὸν θεῖον Βασίλειον ἐκ ταύτης, ὡςπερ ἀπὸ πη-
γῆς, ἀρυσάμενους φαίη τῆς βίβλου τοὺς κλοῦς ἐκείνους καὶ διαυγεῖς τῶν
οἰκείων λόγων κατὰ τῆς πλάνης ρεῦσαι ποταμοὺς, οὐκ ἂν, οἶμαι, σφαλίσῃ
τοῦ παραδείγματος. Πεποιήται δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν, καὶ εἰς τὸ
Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων ὑπομνήματα, ὡςπερ καὶ εἰς τὸν Ψαλτῆρα, καὶ ἐν ἐτέ-
ροις πολλοῖς. Εἰς μὲν τὴν χάριν καὶ τὸ κάλλος ἀτεχνῶς διαφέρουσιν οἱ κατὰ
Ἀπολλινάριου λόγοι, καὶ τῶν ἐπιστολῶν, ὅσαι τὴν ἀπολογίαν αὐτῷ τῆς
φυγῆς περιέχουσι».

(β) Κύριλλον ἐνταῦθα ἐννοεῖ ὁ Συγγραφεὺς τὸν Θεσπέσιον· τί δὲ διὰ
τοῦ ἦττον καθαροῦ (moins pur) ; ἐπειδὴ περὶ τοῦ φόνου τῆς Ὑπατίας αὐ-
τῷ ὁ λόγος, Κυρίλλῳ καὶ οὗτος τὴν τούτου αἰτίαν, παρὰ τὸ εἶδος, ἀποδί-
δωσι· διὸ ἀντὶ πάσης ἡμετέρας σημειώσεως, τὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ αἰδε-
σιμωτάτου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῖς ἀναγνώσταις παρατιθέμεθα· ὅς
ἐν Βιβλίῳ Δ'. Κερ. ἐ. σελ. 644 τῆς τετραβίβλου περὶ Κυρίλλου τοῦ θεοῦ
διαλεγόμενος, ἐκεῖνα ὑποσημειῖ. (Σημ: β'.) «Βλε: Θεοτοκ: προλ: εἰς Ὁ-
κτατευχ: σελ κά. πρβλ. καὶ Cave, p 215· καὶ Du-pin 1. C. T. 4. p. 41.
Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι τὸν τοῦ θεοῦ Κυρίλλου βίον ἐπιτομολογοῦντες, ἐκεῖνο

ἐφόνευσ πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου τὴν ὡραίαν Ἰπατίαν, ἀποσπῶντες αὐτὴν ἐκ τοῦ διδασκαλικοῦ αὐτῆς θρόνου.

Μεταξὺ τοσοῦτων σοφῶν πονημάτων, διαμαρτυρήσεων καὶ ἐπιστολῶν τοῦ Ἀθανασίου, οὐχ εὑρηται λόγος ἢ εὐαγγελικὴ διδασκαλία, δι' ἣν διετῆρει τὸν ζῆλον τοῦ εὐμεταβλήτου καὶ δυσκόλου λαοῦ, ὅστις αὐτῷ μόνῳ ἦν πάντοτε τοσοῦτον πιστός· σώζεται ὁμῶς σύγγραμμά τι τοῦ Ἀθανασίου, περιέργον μνημεῖον τῆς ἐποχῆς, τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς πρὸς τὸ δημοτικὸν κλίσεως καὶ ῥοπῆς αὐτοῦ. Εὐκόλως δὲ κατανοεῖται, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος δι' αὐτὸ τοῦτο, διότι ὑπῆρξε μέγας διδάσκαλος τῆς πίστεως, οὐκ ἠδύνατο βεβαίως, ἵνα θεωρῇ αὐτὴν μόνον κατὰ τὸ θεολογικὸν αὐτῆς ὕψος, ἀλλ' ἠκολούθει αὐτὴν καὶ ἐν ταῖς πρακτικαῖς ἐφαρμογαῖς. (α) Τὸ ἰσχυρότερον ἔργον τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ τὸ εὐγλωττότερον αὐτοῦ παράδειγμα, ἦν ὁ βίος τῶν Μοναχῶν τῆς Θεβαΐδος. Βλέπομεν ἐν χωρίῳ τινι τῶν ἐξομολογήσεων τοῦ ἱεροῦ Ἀγούστίνου, ὁποῖαν περιέργειαν, καὶ ὁποῖαν ἀμιλλαν διήγειρον τὰ θαύματα ταῦτα τῆς ἐρήμου, ἐν τῇ πεπολιτισμένη κοινωνίᾳ, μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν ἀργῶν καὶ ῥαθύμων πόλεων. Ἐν ὑστέροις χρόνοις τὸ σιωπηλὸν τοῦτο κήρυγμα ἐνήργει ἰσχυρότερον, ἐκπληττον τὸν λαόν, ὅστις ἐθεώρει αὐτὸ, καὶ ὅστις ἐπλησίαζεν αὐτῷ διὰ τοῦ ποιμενικοῦ καὶ γεωργικοῦ βίου. Ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ μετέβη ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, καὶ ἐν τοῖς διωγμοῖς αὐτοῦ ἐδοκίμασε τὴν σταθερὰν πίστιν τῶν εὐσεβῶν ἐρημιτῶν, καὶ ἐμέτρησε διὰ τῆς φυγῆς τὸ βάθος τῶν ἐρημιῶν αὐτῶν, ἀνεπὶ βεβαίως ταύτας, καὶ ἐθεώρει τοὺς θαυμασίους αὐτῶν ἀσκητὰς ὡς μέγα τῆς ἐκκλησίας ὑποστήριγμα. Οὐδὲν οὖν

μάλιστα δίκαιον ποιοῦσιν ἔργον καὶ ἀξιεπαινον, ὅτι συνωδὰ τοῖς ὀρθοφρονούσι καταστηλιτεύουσιν, ὡς ψεῦδος ἀναιδέστατον, ἦν τινὲς ἄλλοι τῶν νεωτέρων (ὡς ὁ La Croze, *Histoire du Christianisme des Indes*, tom 1, p. 14, seqq.) χολώδεις λόγους ἐμοῦντες, κακοήθεις ἐπανελάβον κατὰ τοῦ θεσπισίου Κυρίλλου συκοφαντίαν· ὅτι δῆθεν ὁ θεοφόρος οὗτος πατὴρ παρώξυνε τὸ πλῆθος τῶν Ἀλεξανδρέων εἰς τὸ μεληδὸν διασπᾶσαι τὴν ἐθνικὴν φιλόσοφον Ἰπατίαν. Τοῦτο δὲ τίς ἐξυλάκτησε πρῶτος; ὁ νεοπλατωνικὸς καὶ μισοχριστότατος Δαμάσκιος. (βλ. Σουίδ. λ. Ἰπατία) βλ. καὶ Fabric. *Bibli. Graec.* vol. IX. p. 188, καὶ 447, edit. Har.»

Πλὴν εἰμὴ που τὸ περὶ τὸ λέγειν ἀσπαρέστερον τοῦ Κυρίλλου ἐννοεῖν εἴποι τις τὸν κλεινὸν Βιλλεμαῖνον.

(α) « Ἐλάχιστα μὲν λόγου διὰ τὸν τρόπον δεόμενος, ἀρκοῦντα πρὸς παιδαγωγίαν, ἐλάχιστα δὲ ῥάβδου, διὰ τὸν λόγον». (Γρηγορ. Θεολ: ἐπιταφ: εἰς τὸν Μ. Ἀθ).

θαυμαστόν, ἐὰν ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ συνέγραφε τὸν βίον τοῦ Ἐρημίτου Ἀντωνίου, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἰσχυροῦ τούτου συνεργῶ, ᾧ τινι ἠκολούθησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἐρήμῳ, χέων, ὡς λέγει εἰλικρινῶς, ὕδωρ κατὰ χειρὸς αὐτοῦ (α).

Συνῆθροισε δὲ ὁ Ἀθανάσιος τὰ ἀπομνημονεύματα καὶ τὰς σημειώσεις ταύτας ἐν μιᾷ τῶν ἐκεχειριῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ἐπὶ τῆς βραχείας καὶ ἀνεξιθρήσκου βασιλείας τοῦ Ἰουλιανοῦ, μεταξὺ τῆς ἐξαμβλώσεως τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅπερ ἐτόλμησεν ὁ Ἰουλιανὸς εἰς ἀνέγερσιν τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ τῶν νέων διωγμῶν τοῦ αἵρετικοῦ Οὐάλεντος. Ἐπεμψε δὲ τὴν πραγματείαν ταύτην ὑπὸ σχῆμα ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς Μοναχοὺς τινὲς ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἐν Ἰταλίᾳ Μοναστηρίου, οἵτινες ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ταύτην· ὃν ὁ γραμματοφόρος ἐσπευδεν, ἵνα ἀποπλεύσῃ, πρὶν ἢ ὁ τῶν πλωτῶν καιρὸς συγκλείσῃ, καὶ κομισῇ εἰς τὴν Δύσιν τὰς εἰδήσεις ταύτας τῆς ἐρήμου.

Ἐπεὶ οὖν ἔγραφε κατεσπευσμένος, καὶ οὐκ ἦν δυνατόν μαθεῖν τι παρ' αὐτῶν τῶν μέχρι τελους μετὰ τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου διαμεινάντων, ἀπεφάσιεν, ἵνα συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐξετάζων πάντας τοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπανερχόμενους. Τοσοῦτον συνεχῶς ἐπεσκέπτετο ὁ κόσμος τὴν Θεβαΐδα, καὶ τὰ κεκρυμμένα αὐτῆς ἀσκητήρια! Ἡ τοῦ Ἐρημίτου τούτου ἱστορία, ἐκτεθεῖσα ὑφ' ἑνὸς τῶν μεγίστων δημοσίων ἀνδρῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐστὶ μοναδικὸν μνημεῖον τῆς ὕψσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς πίστεως· διότι γνωστόν ἤδη ὑπάρχει, ὅτι ὁ Ἀντώνιος γεννηθεὶς ἐκ γονέων αἰγυπτίων χριστιανῶν, καὶ ἀνατραφεὶς ἐν εὐσεβείᾳ μᾶλλον ἢ ἐν παιδείᾳ, ἐλεύθερος καὶ πλούσιος μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων αὐτοῦ, ἀκούσας μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ περικοπὴν τινὰ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ ἀναγνώσματος τούτου ζωηροτάτην ἐμπνευσιν, κατέλιπε τὰ πάντα, ἐπώλησε τὰς γαίας αὐτοῦ (β) καὶ διένειμε τὸν βίον αὐτοῦ τοῖς πτωχοῖς, τηρήσας ὀλίγα μόνον διὰ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ἧτις καὶ αὐτὴ μετὰ ταῦτα ἠσπάσατο τὸν μοναχικὸν βίον· αὐτὸς δὲ καθυποβλήθει τῇ ἐνδείᾳ, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ, προσπα-

(α) Οὐχὶ αὐτὸς, ἄλλος δὲ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀθανασίου, ἐστὶν ὁ ἐκχέας ὕδωρ κατὰ χειρὸς τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου· διότι λέγει «διὰ τοῦτο, ἅπερ αὐτὸς τε γινώσκω, (πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἐώρακα), καὶ ἄμα» ἦεν ἠδυνήθη παρὰ τοῦ ἀκολουθήσαντος αὐτῷ χρόνον οὐκ ὀλίγον, καὶ ἐπι» χέαντος ὕδωρ κατὰ χειρὸς αὐτοῦ, γράψαι τῇ εὐλαβείᾳ ὑμῶν ἐσπούδασα». (Ἀθαν: ἐν βίῳ τοῦ Ἀγ: Ἀντων.)

(β) Ἐχαρίσατο, λέγει ὁ Ἀθανάσιος, ταύτας τοῖς ἀπὸ τῆς Κώμης, τριακοσίας ὅλας οὐσας εὐφόρους καὶ πάνυ καλὰς. Ἐπώλησε δὲ ὅσα ἦν αὐτῷ κτηνὰ. (ἐνθα ἀνωτέρω.)

θῶν ἵνα μιμηθῆ τὰς στερήσεις τινῶν εἰς τὰς Ὁάσεις τῆς ἐρήμου διεσπαρμένων ἀναχωρητῶν, παρεσκευάζετο εἰς αὐστηροτέραν σκληραγωγίαν, καὶ προῦχώρει βαθμηδὸν πρὸς τὴν μεγάλην ἔρημον, ἐν ἣ ἡ μοναχικὴ πολιτεία οὐποτὴν ἀποκαθεσθηκεῖα, ἀλλ' ἤπτετο, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ὀρίων αὐτῆς. Ἡ ἔφεσις καὶ ἡ ζέσις αὐτοῦ παρακινουσιν αὐτὸν ἵνα ἀπέλθῃ ἀπωτέρω· καὶ ἐνταῦθα ἄρχονται τὰ προσκόμματα, ἅπερ αἱ ὑποχωρήσεις τῆς φύσεως, καὶ ἡ δύναμις προσέτι αὐστηρᾶς μὲν, ἀλλὰ ζωηρᾶς φαντασίας, διήγειρον κατὰ τοῦ νεάζοντος τὴν ἡλικίαν νεοφύτου. Ὁ Ἀθανάσιος περιγράφει ταῦτα, ὡς διηγεῖτο αὐτὰ ὁ λαὸς, καὶ ὅπως ἀναμφιβόλως ἠσθάνετο ταῦτα ὁ ἀσκητῆς· τούτέστιν ὡς πειρασμοὺς τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ὅπερ καταπονεῖ διὰ μυρίων παγίδων, καὶ ἐνεδρεῖε διὰ μυρίων φαντασμάτων τὴν ἀρετὴν, ταράττον μὲν, μὴ δυνάμενον ὁμῶς νικῆσαι αὐτήν· ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδόλως ἐκπλήττουσι τὸν εὐσεβῆ πανηγυριστὴν τὰ ἀκατάπαυστα θαύματα, ἅπερ διηγεῖται. Ὁ Ἀντώνιος γείτων μὲν τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐρημίτης ἦδη, διῆγε τὴν νύκτα ἐν τινὶ τάφῳ· ἐνταῦθα καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐπάλαιε πρὸς πολλοὺς δαίμονας σωματικῶ τῷ εἶδει ἐπελθόντας κατ' αὐτοῦ, ἀναμφιβόλως ὡς ἐφαντάσθη ὁ ἐνθουσιώδης Λουθήρος, ὅτι ἐφιλονείκησε καθ' ὅλην μίαν νύκτα πρὸς αὐτὸν τὸν Σατᾶν, οὕτινος ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε τὴν φωνὴν ἐν ταῖς ἀμφιβολίαις τῆς συνειδήσεως, καὶ ταῖς βιαίαις κινήσει τοῦ νοῦς αὐτοῦ. (α)

Ὁ Ἀθανάσιος διαβεβαίει μάλιστα ὅτι ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης πᾶλης ὁ νέος ἐρημίτης, καίτοι νικητῆς, ἔμενεν ὁμῶς πλήρης μωλώπων καὶ πληγῶν· καὶ ὅτι πολλάκις ἡ μάχη οὐκ ἐπαύετο, εἰμὴ δι' ἀμέσου θείας βοήθειας, δι' ἀκτίνος φωτὸς διερχομένης τὴν σκοτεινὴν στέγην τοῦ τάφου, διὰ φωνῆς ὡς ἐκ τῶν οὐρανῶν κατερρομένης καὶ λεγούσης τῷ ἀτρομήτῳ ἀγωνιστῇ, « Ἀντώνιε, ὧδε ἤμην, ἀλλὰ περιέμενον ἰδεῖν τὸ σὸν ἀγώνισμα· ἐπεὶ οὐκ ὑπέμεινας καὶ οὐχ' ἠτήθης, ἔσομαί σοι αἰεὶ βοηθός, καὶ ποιήσω σε ὀνομαστὸν πανταχοῦ γενέσθαι ». (Ἐνθα ἀνωτέρω). Ὁ Ἀντώνιος ἦν τότε τριακοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ καθαρότητα· ὅθεν οἱ ἐρεθισμοὶ τοῦ ἐγκρατοῦς θείου, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Αἰγύπτου, ἡ πάλη τῆς σαρκὸς κατὰ τῆς θελήσεως ἐξηγοῦσιν ἀρκούντως τὸ μέγεθος τῶν παθημάτων καὶ τὴν ἀξίαν τῆς νίκης αὐτοῦ.

Ἀκατάβλητος ὑπὸ τῶν δοκιμασιῶν τούτων, εἰσδύει τέλος εἰς τὴν ἔρημον, καὶ κατοικεῖ ἐρείπιόν τι, ἐξ οὗ οἱ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐρχόμενοι τῶν γνω-

(α) Διαφέρει ἡ παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ νοερὰ φαντασία τῆς ἐν τῷ Λουθέρῳ ζωηρᾶς φαντασίας, ὅσον ἀπέχουσιν Ἀνατολαὶ ἀπὸ Δυσμῶν· ἡ μὲν γὰρ πράγματα παραπλάττει, ἡ δὲ τὰ ὅλως ἀνυπόστατα ὡς πράγματα παριστᾶν ἐπειγεται.

Σ. τοῦ Μεταφραστοῦ.

ρίμων ἤκουον πολλάκις ἐξερχόμενον ἤχον, ὡς μαχομένων ἐνδον ἀνθρώπων, καὶ φωνὰς ἀντιπάλων ἐξηγρωμένων, ὅταν δὲ ἐπλησίαζον μέχρις αὐτοῦ ἡ θορυβώδης ὄρασις ἠφάνιζετο, εὕρισκον δὲ αὐτὸν ψάλλοντα ψαλμὸν τινα, δι' οὗ ἠύλογε τὸν θεὸν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀντώνιος ἔζησεν ἐκεῖ ἔτη εἴκοσιν, ἐλκύνων εἰς τὴν ἔρημον τὰς ψυχὰς, καὶ πληθύνων καὶ διὰ τῶν λόγων καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ τὰ ἀσκητήρια καὶ τὰ μοναστήρια· τοὺς δὲ πτωχοὺς μοναχοὺς, οὕτινες ἤρχοντο, ἵνα ἱστορήσωσι καὶ διδαχθῶσι παρ' αὐτοῦ, ἐδίδασκε θρησκευτικὰς διδασκαλίας ἐν αἰγυπτιακῇ διαλέκτῳ. Οὕτως ἐπιτηδεύει καὶ φρονίμως διενέμετο ὁ χριστιανικὸς προσηλυτισμὸς! ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐρημικὴ ζωὴ, μίμησις ἡ λείψανον τῆς μυστηριώδους βαρύτητος τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, τῆς διετήρει καὶ τὴν γλῶσσαν, εἰ καὶ ἐκπεσοῦσαν εἰς διάλεκτον τῶν ποιμένων καὶ τῶν γεωργῶν, προσήλου ἰσχυρῶς τὸν ὄχλον πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν· ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐν τοῖς λιμέσι καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν ταῖς συνόδοις, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπέταττε διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως τοὺς ἰσχυροὺς, τοὺς σοφοὺς, τοὺς ξένους καὶ τοὺς νέους.

Ὁ Ἀθανάσιος ἠρμήνευσε καὶ διετήρησεν ἕνα ἐκ τῶν λόγων ἐκείνων τοῦ ἐρημίτου Ἀντωνίου, τοῦ διαδόχου τῶν ἱερέων τῆς παλαιᾶς θρησκείας, οὗς ὠμίλει ἐν τῇ δημόδι διαλέκτῳ, παραχθείσῃ· ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐκείνων γλώσσης. Ὁ λόγος οὗτος ἐστὶ λαμπρὰ ἀπόδειξις τῆς ταπεινότητος, τῆς ἀπλότητος, τοῦ ζήλου, καὶ τῆς εὐαισθησίας, τελευτῶν εἰς τὴν σταθερὰν ἐκείνην ἰδέαν τῶν πειραστῶν δαιμόνων, οὗς ὁ ἅγιος ἀναχωρητῆς, ἂν καὶ ἀπώθει πάντοτε, οὐκ ἐπαύετο βλέπων ἢ φοβούμενος ἀδιαλείπτως. Σκοπὸς δὲ αὐτοῦ ἦν, ἵνα ἐνισχύῃ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν εἰς τὴν ἀποχὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἐρήμου, μηδὲν συμβουλευῶν αὐτοῖς, μήτε τὴν σπουδὴν, μήτε τὴν πρακτικὴν διεύθυνσιν τῶν ψυχῶν, τὰ δύο ταῦτα ὑποστηρίγματα τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος. « Τὰς μὲν Γραφὰς, λέγει, ἱκανὰς εἶναι πρὸς διδασκαλίαν, ἡμᾶς δὲ καλὸν παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐν τῇ πίστει, καὶ ἀλείφειν ἐν τοῖς λόγοις· καὶ ὑμεῖς τοῖνον, ὡς τέκνα, φέρετε τῷ πατρὶ, λέγοντες ἅ οἶδατε, καὶ γὰρ ὡς τῇ ἡλικίᾳ πρεσβύτερος ὑμῶν, ἅ οἶδα, καὶ ὧν πεπείραμαι μεταδίδωμι. Ἔστω δὲ προηγουμένως κοινὴ πᾶσιν αὕτη σπουδὴ, ἀρξάμενους, μὴ ὑπενδοῦναι, μηδὲ ἐκκαεῖν ἐν τοῖς πόνοις, «μηδὲ λέγειν, ἐχρονήσαμεν ἐν τῇ ἀσκήσει· ἀλλὰ μάλλον ὡς ἀρχόμενοι καθ' ἡμέραν τὴν προθυμίαν ἐπαυξήσωμεν. Ὅλως γὰρ ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος βραχυτάτος ἐστὶ, μετρούμενος πρὸς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας· ὥστε καὶ πάντα τὸν χρόνον μηδὲν εἶναι πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ πᾶν μὲν πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ ἀξίου πιπράσκειται, καὶ ἴσον ἴσῳ τις ἀντικαταλλάσσει, ἡ δὲ ἐπαγγελία τῆς αἰώνιου ζωῆς ὀλίγου τινοῦ ἀγοράζεται. Γέγραπται γὰρ,

καὶ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἐβδομηκοντα ἔτη, ἐν δὲ ἐν δυναστείαις
 »αἰς ὀγδοήκοντα καὶ τὸ πλεον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος.» Ὅταν τοίνυν
 »ἅπαντα τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη διαμείνωμεν ἐν τῇ ἀσκήσει, οὐκ ἴσα τοῖς ἑκατὸν
 »ἔτεσι βασιλεύσωμεν, ἀλλ' ἀντὶ τῶν ἑκατὸν αἰῶνας αἰῶνων βασιλεύσωμεν
 »καὶ ἐπὶ γῆς ἀγωνιάμενοι, οὐκ ἐν γῆ κληρονομοῦμεν, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς
 »ἔχομεν ἐπαγγελίας· πάλιν φθαρτὸν ἀποθέμενοι τὸ σῶμα, ἀφθαρτὸν ἀπολαμ-
 »βάνομεν αὐτό· ὥστε, τέκνα μὴ ἐκκάμωμεν, μηδὲ νομίζωμεν χρονίζειν, ἢ
 »μέγα τι ποιεῖν· οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλ-
 »λουσαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς δόξαν· μηδὲ εἰς τὸν κόσμον βλέποντες,
 »νομίζωμεν μεγάλοις τισιν ἀποτετάχθαι· καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ πᾶσα ἡ γῆ βρα-
 »χυτάτη πρὸς ὅλον τὸν οὐρανὸν ἐστί. Εἰ τοίνυν καὶ πάσης τῆς γῆς κύριος
 »ἐτυγχάνομεν, καὶ ἀπετασσόμεθα τῇ γῆ πάση, οὐδὲν ἄξιον ἦν πάλιν
 »πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὡς γὰρ εἴτις καταφρονήσῃ μιᾶς χαλ-
 »κίνης δραχμῆς, ἵνα κερδήσῃ χρυσᾶς δραχμᾶς ἑκατὸν, οὕτως ἀπάσης τῆς
 »γῆς κύριος ὢν, καὶ ἀπετασσόμενος αὐτῇ, ὀλίγον ἀφήσῃ καὶ ἑκατονταπλα-
 »σίονα λαμβανει. Εἰ δὲ οὐδὲ πᾶσα ἡ γῆ ἄξια τῶν οὐρανῶν ἐστίν, ὁ ἄρα
 »ἄφεις ὀλίγας ἀρούρας, ὡς οὐδὲν καταλιμπάνων, καὶ οἰκίαν ἢ χρυσίον ἰκα-
 »νὸν ἀφῆ, οὐκ ὀφείλει καυχᾶσθαι ἢ ἀκηδιᾶν· ἄλλως ὀφείλομεν λογιζέσθαι,
 »ὅτι καὶ μὴ ἀφώμεν δι' ἀρετῆν, ἀλλ' ὕστερον ἀποθνήσκοντες καταλιμπά-
 »νομεν αὐτὰ, πολλὰ καὶ οἷς οὐ θέλομεν, ὡς ἐμνημόνευσεν ὁ ἐκκλησιαστής·
 »διὰ τί οὖν μὴ δι' ἀρετῆν ἡμεῖς καταλιμπάνωμεν, ἵνα καὶ βασιλείαν κλη-
 »ρονομήσωμεν; διὰ τοῦτο μηδὲ τοῦ κτᾶσθαι τίς ὑμῶν ἐπιθυμίαν λαμβανέτω·
 »τί γὰρ κέρδος ταῦτα κτᾶσθαι, μηδὲ αἴρομεν μεθ' ἑαυτῶν; τί οὖν; μάλλον
 »ἐκεῖνα κτᾶμεθα, ἃ καὶ μεθ' ἑαυτῶν ἄραι δυνάμεθα· ἅτινα ἐστί φρόνησις,
 »δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ἀνδρεία, σύνεσις, ἀγάπη, φιλοπτωχία, πίστις ἢ
 »εἰς Χριστὸν, ἀοργησία, φιλοξενία· ταῦτα κτᾶμενοι, εὐρήσομεν αὐτὰ πρὸ
 »ἑαυτῶν ἐκεῖ ποιοῦντα ἡμῖν ξενίαν, ἐν τῇ γῆ τῶν πραέων.» (Ἐνθα ἀνωτέρω).

Ἀναγινώσκων τις τὰς οὕτω πόρροθεν μέχρις ἡμῶν ἐν δυσὶν ἀρχαῖαις
 διαλέκτοις προελθούσας ιδέας, κατανοεῖ ἀμέσως τὴν δύναμιν τοῦ μοναχοῦ
 ἐπὶ τῶν ἀγωνιζομένων, ἵνα μιμηθῶσι τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θαυ-
 μασμὸν τῶν μὴ τολμώντων, ἵνα ἀντιποιηθῶσι ταύτης. Ὁ ἐρημικὸς βίος ἦν
 βαθμὸς τις ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴν ἱερωσύνην, καὶ πρόδος ἀσκήσεως καὶ θυ-
 σίας; ἦν ἐπετύγχανον ἀνθρωποὶ τινες, καθ' ὃν καιρὸν καὶ αὐτὴ ἡ ἱερωσύνη
 ἐφαίνετο ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν παρότρυνσιν τοῦ ζήλου, καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ
 ἀγνισμοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος οὐκ ἔμεινε καθ' ὅλην τὴν μακρὰν αὐτοῦ
 ζωὴν μόνον ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσιν, ἀλλ' ἐξῆλθε ποτε ἐκ τῆς ἐρήμου,
 ἀνεμίχθη ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπεθύμησε τὸ μαρτύριον· διότι ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ
 ἀγρίου Μαξιμίνου ἀπῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ· ἀλλὰ

φεισθεῖς ἢ φοβηθεῖς τὰς βασάνους, οὐκ οἶδα διὰ τί (α), ἐπανῆλθεν εἰς τὴν
 ἔρημον, καὶ εἰσέδυσεν ἔτι ἐνδιωτέρω, καὶ μετὰ ὀδοιπορίαν τριῶν ἡμερῶν καὶ
 τριῶν νυκτῶν πέραν τῆς προτέρας αὐτοῦ κατοικίας, ἦλθεν εἰς ὄρος λίαν
 ὑψηλόν, ὑφ' ὃ ἦν ὕδωρ διειδέστατον, ἐν τῷ μέσῳ φοινίκων τινῶν ἡμελη-
 μένων, καὶ ἐνταῦθα ἔπηξε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ σκηνήν, ζῶν δι' ὀλίγων ἄρ-
 των, οὓς ἐκόμιζον αὐτῷ οἱ πλησίον μοναχοί, ἢ κατέλειπον αὐτῷ οἱ τὴν
 ἔρημον διερχόμενοι Σαρακηνοί. Θέλων δὲ ἵνα μηδεὶς ἐνοχλῆται ὑπὲρ αὐτοῦ,
 ἐπὶ τῆς ὑπωρείας τοῦ ὄρους ἐκείνου ἐγεώργησε μεταξύ ἄμμων καὶ βράχων
 βραχύτατον τινα τόπον, ὃν καὶ σπείρας εἶχεν ἐκεῖθεν τὸν ἄρτον. Καὶ ἐκεῖ δὲ
 ὑπέστη πολλοὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἀντικειμένους δαίμονας, οἵτινες ἐν ἐλλεί-
 ψει ἀνθρώπων, ἐφαίνοντο αὐτῷ ὑπὸ σχῆμα ἀγρίων θηρίων περιφερομένων ἐν
 τῇ ἄμμῳ τῆς διακεκαυμένης αὐτοῦ ἐρημίας, ἢ ψυχῇ θυμῷ αὐτοῦ διετήρησεν
 ὅλην αὐτῆς τὴν ἀνδρείαν. Ἐκ τοῦ ὄρους τούτου, οὗ ἦν προσευχόμενος, ὡς ὁ
 Μαυσῆς, κατήρχετο ἐπισκεπτόμενος τὰ Μοναστήρια, παραμυθῶν τοὺς τε-
 θλιμμένους, καὶ θεραπεύων τοὺς ἀσθενεῖς, κατὰ τινὰς δὲ μεγάλας ἡμέρας
 κατήρχετο πάλιν ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου. Ὡς τύπος τῆς ἀρχαιτύπου ἐκκλησίας,
 καὶ κατ' αἴτησιν τοῦ Ἀθανασίου, ὅστις κατενόησε τὴν δύναμιν τοιοῦτου κατὰ
 τοῦ Ἀρείου βοηθοῦ, ἐλθὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀπεκίρριξε τὸν αἰρεσιάρχην. Ἡ
 σταθερότης δὲ τῆς πίστεως ἐξισουμένη πρὸς τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ, ἀνεβί-
 βαζεν αὐτὸν ὑπεράνω πάσης ἐφημέρου μεγαλειότητος· διὸ ὅτε οἱ Αὐγουστοὶ
 υἱοὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἔγραφον συγγαίροντες αὐτῷ διὰ τὰ εἰς αὐτὸν ἀποδι-
 δόμενα μετ' εὐφημιῶν θαύματα, «Μὴ θαυμάζετε,» ἔλεγε πρὸς τοὺς Μονα-
 χούς, ὧν ἡ ἰσυχία ἐταράττετο ὑπὸ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης, «μὴ θαυ-
 μάζετε, εἰ γράφει Βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς, ἀνθρωπὸς γὰρ ἐστί· ἀλλὰ μάλλον,
 »ὅτι θεὸς τὸν νόμον ἀνθρώποις ἔγραψε, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ λελάληκεν
 »ἡμῖν». (Ἐνθα ἀνωτέρω).

Ἐν τοιοῦτῳ οὖν ζήλῳ ἀδιαλείπτου ἐνουσιασμοῦ, ὁ Πατριάρχης τῆς Ἐρή-
 μου ἔφθασε τὸ ἑκατοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐν μέσῳ μονα-

(α) Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐμάρτύρησεν ὁ ἅγιος
 Ἀντώνιος· ὅτι αὐτὸς μὲν εἶχε πόθον μαρτυρῆσαι, οὐκ ἤθελε δὲ παραδοῦναι
 ἑαυτὸν (μηδενὸς ἐγκαλοῦντος αὐτὸν ὡς χριστιανόν,) διὸ ὑπηρετεῖ τοῖς ὁμολο-
 γηταῖς ἐν τοῖς μετάλλοις καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς, καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ προ-
 θύμῳ τοὺς καλουμένους ὑπήλειφε, καὶ παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ δικαστοῦ
 πάλιν ἦλθεν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ἀνέβη ἐφ' ὑψηλοῦ, ἵνα φαίνεται τῷ
 Ἡγεμόνι λαμπρὸς, καὶ λυπουμένῳ ἐφόκει, ὅτι μὴ μεμαρτύρηκε, ὥστε οὐκ
 ἐφοβήθη τὰς βασάνους, ἀλλ' ὁ Κύριος ἦν φυλάττων αὐτὸν εἰς τὴν ἡμῶν καὶ
 τὴν ἐτέρων ὠφέλειαν.

στικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἐσχηματίσθησαν κατὰ μίμησιν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ πολυαριθμῶν Μοναστηρίων, ἅτινα θεμελιωθέντα κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ζῶν, ἐκαυχῶντο ὅτι εἶχον τὴν διατύπωσιν καὶ νομοθεσίαν αὐτοῦ. Λαμπρὸς ἦδη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ φοικωδεστάτου διωγμοῦ, ἐπέζησε καὶ πλέον τὸ ἥμισυ τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἐμεγαλύνθη ἡ ἐκκλησία. Κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ στιγμὴν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διατάξας πρῶτον δυοὶ μοναχοὺς, οἵτινες παρῆσαν αὐτῷ τελευτῶντι, ἵνα θάψωσι τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ μὴ μιμηθῶσι τὸ δεισιδαιμονιωδὲς ἔθος τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, διέθετο ἔπειτα περὶ τῶν ἐνδυμάτων, τῆς μόνης περιουσίας αὐτοῦ, «διέλετε δέ μου, » λέγων, τὰ ἐνδύματα· καὶ Ἀθανασίῳ μὲν τῷ ἐπισκόπῳ δότε τὴν μίαν μηλωτὴν, καὶ ὁ ὑπεστρωνυόμην ἱμάτιον, ὅπερ αὐτὸς μὲν μοι καινὸν δέδωκε, » παρ' ἐμοὶ δὲ πεπαλαιώται· καὶ Σεραπίωνι τῷ ἐπισκόπῳ δότε τὴν ἑτέραν » μηλωτὴν, καὶ ὑμεῖς ἔχετε τὸ τρίχινον ἐνδύμα· καὶ λοιπὸν σώζεσθε, τέκνα, » ὃ γὰρ Ἀντώνιος μεταβαίνει, καὶ οὐκ ἔτι μεθ' ἡμῶν ἐστί.» (ἐνθα ἀνωτέρω).

Πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν εἰρηνικὸν θάνατον τοῦ εὐσεβοῦς ἀσκητοῦ, ἀντήμοιψεν ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος τὴν κληροδοσίαν ταύτην, διὰ τοῦ λόγου δι' οὗ ἐγκωμιάζει τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου αὐτοῦ. Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ἦσαν ἠνωμένα, καὶ παρουσίαζον τὰς δύο ὑπερτάτας δυνάμεις τῆς θρησκείας, τὴν μάθησιν, καὶ τὴν ἀπλότητα, τὸ μεταφυσικὸν ὕψος καὶ τὴν ἀφελῆ καὶ ἀπλοϊκὴν πίστιν, δι' ὧν κατεγίνετο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ κατεκυρίευσεν τῶν ψυχῶν, ἀπὸ τοῦ Μουσαίου τῆς Ἀλεξανδρείας, μέχρι τῶν σιωπηλῶν κελίων τῆς Ἑρήμου.

ΣΩΦΡΩΝΥΜΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ὅρα Φυλ. I.)

Ἐλαμπρον τότε τῆς ἀνοίξεως αἱ περικαλλεῖς ἡμέραι· τὰ δένδρα ἦσαν ἀνθισμένα· αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς, ἥτις ἐπῆλθε μετὰ τῆς πρὸ μικροῦ κωπασίας τρικυμίας, ἐκρέμαντο περὶ τὰ ἄκρα τῶν ἀνθέων, καὶ ὁ ἥλιος, διαχέων τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐν πάσῃ λαμπρότητι, διέσπειρεν ἐπὶ τοὺς κλόνους λίθους πολυτίμους· αἱ χρυσαλλίδες, εὐτυχεῖς ὅτι ἐπανεβλεπον τὸν οὐρανὸν φαίδρυν, ἔπτερύγιζον περὶ τὰς ἀνθεμίδας· πλήθη μελισσῶν ἐβόμβων ὑπὲρ τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, μὴ τολμῶσαι νὰ ἐπικαθεσθῶσιν ἐπὶ τὰ ἄνθη, φόβῳ μὴ βρέξωσι τὰ διαφανῆ πτερά των· ἡ ἀηθὼν καὶ ἡ ὑπολαῖς, συνελθοῦσαι ἐκ τοῦ τρόμου, ἐκελάδων χαρμύσσονον, ἐν ᾧ τὰ τούτων θήλεα, μᾶλλον εὐαίσθητα καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν ἔρωτα ἐπιρρέπῃ, ἐπέτων πρὸς τοὺς λειμῶνας, καὶ ζητοῦντα τὸν πρὸς κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς αὐτῶν χρῆσιμον χόρτον, τὸν μὲν γλωρὸν καὶ πρὸς μόνην τὴν βρώσιν χρῆσιμον ἀπέβαλλον, εἴ που δ' εὕρισκον βλαστὸν ξηρὸν καὶ εὐκαμπτον, τούτον ἔδρεπον πλήρη χαρᾶς καὶ μετὰ τάχους ἔτρεχον εἰς τὸ ἔργον των.

Ἐθαύμασεν ἡ Χαρίτη εἰς τὴν θέκν τοῦ θεάματος τούτου καὶ ἐστέναξε. Κατέβη εἰς τὴν κοιλάδα καὶ διερχομένη τὸν λειμῶνα ἀνεκάλυψε μικρὰν καλύβην, περιεστοιχισμένην ὑπὸ κερυῶν· ἡ τῆς καλύβης εἰσόδος ἐκρύπτετο ὀπισθεν μικροῦ δάσους· εἰσδύσασα εἰς τὸ δάσος τοῦτο, ἀκούει τὸν κελλαρισμὸν ῥύακος ἐλισσομένου πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς καὶ μετ' οὐ πολὺ φθόγγους λύρας συμμιγνιμένους τῷ τοῦ ῥύακος καλλιρισμῷ. Ἡ Χαρίτη τείνει προσεκτικῆ τὰ ὄτια καὶ ἀκροῖται φωνῆς γλυκεῖας καὶ μελωδικῆς, ἀδοῦσης τὰ ἑξῆς:

Νὰ λατρεύσω, ὅτι ἤρκει, ἠλιπίζα, ἕνα φανῶ

Ἄρεστός 'ς τὰ ὄμματά της

Μὲ τὰ δάκρυα πληρόνω σήμερον καὶ σπαραγμούς

Τὴν στιγμὴν, φεῦ! τῆς ἀπάτης!

Οὕτω πως ὁ τολμητίας, ὅστις πρὸς τῶν οὐρανῶν

Τὴν Θεάνῳψωσε βλέμμα,

Τῆς καρδίας του τοὺς πόθους ἐπνίξε δακρυρροῶν

Ἐ τῆς καρδίας του τὸ αἶμα.

Ἄσπλαγχος ἢ Ἦρα μᾶλλον, ἀσπλαγχος ἢ συνετὴ,

Ἐρωτα προσποιουμένη,

Μὲ τὰ θέληγτρά της ὅλα ἤλθε πρὸς τὸν ἀτυχῆ—

Κ' ἢ ψυχὴ ἢ φλογισμένη

Θερμὰς ἤνοιξεν ἀγκάλας, χεῖλην ἔρωτος μεστά . . .

Ἄλλὰ φεῦ! κενὴ νεφέλη

Τῷ ἀπέμεινεν εἰς χεῖρας! — Οἴμ'! ἢ τύχη κ' εἰς ἐμέ

Τὸ ποτῆρι δίχως μέλι

Ἐπεφύλαξε τοῦ θῆου, κ' ἤδη θνήσκω μὲ πάλμους,

Τήκομαι 'ς τὰ δάκρυά μου.

Μὴ ἐλπίζω σωτηρίαν; οὐδ' ὁ θάνατος αὐτὸς,

Δὲν θὰ παύσῃ τὰ δεινὰ μου.

Ἡ ψυχὴ δὲν ἀποθνήσκει· ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλην γῆν,

Ἐ ἄλλους κόσμους μεταβαίνει,

Καὶ ἀθάνατος ὁ ἔρωτος, ἀναπόστατος αὐτῆς

Διαρκῶς μετ' αὐτῆς μένει.

Τὸ ἄσμα δὲν εἶχεν εἰσέτι τελειώσει, καὶ ἡ Χαρίτη, ἀναγνωρίζουσα τὸν Σωφρώνυμον, πίπτει εἰς λειποθυμίαν. Τρέχει εἰς τὸν κρότον τοῦτον ὁ Σωφρώνυμος, βλέπει, ἀναγνωρίζει, λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐπαναβλέπει καὶ δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ τὴν εὐτυχίαν του. Φέρει αὐτὴν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βύακος, καὶ περιβραίνων τὸ ὄρατον πρόσωπόν της, ἀνακαλεῖ αὐτὴν ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὰς αἰσθήσεις· ὁ Σωφρώνυμος πίπτει τότε εἰς τὰ γόνατα, καὶ

— Εἶσε σὺ, Χαρίτη, τῇ λέγει τρέμων, Σὺ ἢ μὴ καμμία Θεά;

— Εἶμαι ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀρισταίου, ἀπαντᾷ ἡ Χαρίτη μετὰ πραότητος· ὁ πατὴρ μου κινδυνεύει καὶ σὺ μόνος δύνασε νὰ τὸν σώσῃς.

— Ἄ! λάλει, λάλει, ἐπανελάβε ζωηρῶς ὁ Σωφρώνυμος. Τί δύναμαι, τί ἀπαιτεῖται νὰ πράξω ὑπὲρ ὑμῶν; ἡ ζωὴ μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου τε καὶ τοῦ πατρὸς σου.

Ἡ Χαρίτη τότε διηγῆθη τῷ Σωφρώνυμῳ τὰ τρέξαντα καὶ ὅσα ἐξηρτῶντο ἀπ' αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ πατρὸς. Ταύτης δὲ λαλοῦσης, ἡ χαρὰ ἐλαμπεν εἰς τοῦ Σωφρώνυμου τὰ ὄμματα.

— Θαῤῥει, λέγει τῇ Χαρίτῃ ὑπερηφάνως· εἰς τὴν καλύβην μου ἔχω ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον βεβαίως θέλει φανῆ ἄρεστόν καὶ εἰς τὴν Θεάν καὶ εἰς τοὺς συμπολίτας σου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σου, Χαρίτη· ἀλλ' ἀπαιτῶ νὰ μὴ τὸ ἴδῃς εἰμὴ εἰς τὸν ναὸν τῆς Μιλήτου.

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀρισταίου συγκατένευσεν, ὁ δὲ Σωφρώνυμος περιέγραψε τὴν ἐκ τῆς Μιλήτου ἀναχώρησίν του, τὸ ναυάγιον καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ ἐσώθη μετὰ τῶν ἐργαλείων του. Προσέθηκεν ὅτι ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ νήσῳ εὔρεν ὕδωρ, καρπούς καὶ μάρμαρα καὶ ὅτι ἡσυχαζῶν ὑπὸ τὴν καλύβην αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἰδίαις χερσίν ἐκτίσεν, ἐλάτρευσε τὸ ἀριστουργημα, τὸ μέλλον ν' ἀπολύσῃ τῶν δεσμῶν τὸν Ἀρισταῖον.

— Ἐλθέ, ἐπαίπε τότε, ἐλθέ νὰ ἴδῃς τὸ ἄσυλον, ὅπου εἶζων διανοουμένός σε.

Ἡ Χαρίτη ἔπεται τῷ Σωφρώνυμῳ καὶ συνεισέρχεται εἰς τὴν ἀχύρινον καλύβην του. Πανταχοῦ ἦτο ἐπιγεγραμμένον τῆς Χαρίτης τὸ ὄνομα, πανταχοῦ τὰ ἀρκτικὰ τοῦ ὀνόματός της γράμματα ἐφαίνοντο ἐν συμπλέγματι μετὰ τῶν τοῦ Σωφρώνυμου.

— Σύγγνωθι, λέγει αὐτῇ ὁ γλυφεύς· μόνος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἐτόλμων τοιουτρόπως νὰ ἐκφράξω τῆς καρδίας μου τὰ αἰσθήματα, διότι δὲν ἐφοβούμην πλέον τὴν ἐξορίαν.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἔφερον τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της εὐαισθήτου Χαρίτης, ἥτις λαβοῦσα καὶ θλίβουσα σχεδὸν τὴν δεξιάν τοῦ Σωφρώνυμου.

— Ἄ! εἶπε, δὲν προῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ . . .

Καὶ διακόπτουσα τὸν λόγον καὶ παρατηροῦσα ἄγαλμα τι, ἐν μέσῳ τῆς καλύβης κεκαλυμμένον ἰστάμενον ἐπὶ κίθου, τόπον ἐπέχοντος θυσιαστηρίου,

— Ἄς σπεύσωμεν, προσέθηκε, εἰς τὸ νὰ εὕρωμεν τοὺς δούλους μου, ἵνα οὗτοι μεταφέρωσιν εἰς τὸ πλοῖον τὸ ἀριστουργημα σου, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ ἴδω εἰμὴ ἀπ' οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Μίλητον. Σὺ, Σωφρώνυμε, πρέπει νὰ μὲ συνοδεύσῃς, καὶ ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἔχω προαισθησθῆναι ἐνδόμυχον ὅτι πλέον δὲν θὰ χωρισθῶμεν.

Παράφρων ἐκ τῆς χαρᾶς, ὁ Σωφρώνυμος τολμησας ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς Χαρίτης. Ἐν ᾧ δὲ ἐμελλον νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ παρόν, ἤλθον οἱ δούλοι καὶ οἱ κούρται, οἴτινες, τετραρχημένοι διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς δεσποσύνης,

διέτρεχον τὴν νῆσον ζητοῦντες αὐτήν. Ἡ Χαρίτη διέταξεν αὐτοὺς νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸ πλοῖον μετὰ προσοχῆς τὸ κεκαλυμμένον ἄγαλμα, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ὁ Σωφρώνυμος, καταλιμπάνων τὴν καλύβην αὐτοῦ, εὐχαρίστησε μετὰ θερμῶν δακρύων τοὺς ἀγροτικούς Θεοὺς, τοὺς προστατεύσαντας αὐτὸν εἰς τὸ ἄσυλον ἐκεῖνο. Καθιερώσας εἰς τὸν Πᾶνα, ἀνήρτησε τὰ ἐργαλεῖα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θύσιαστηρίου, ὅπου πρὸ μικροῦ ἴστατο τὸ ἄγαλμα. Ὑστερον δὲ, ἀσπαζόμενος μετ' εὐλαθείας τὸ κατώφλιον τῆς θύρας — «θέλω ἐπανέλθῃ, ἀνέκραξε, θέλω ἐπανέλθῃ ἐνταῦθα ν' ἀποθάνω, ἂν δὲν δυνηθῶ νὰ ζήσω διὰ τὴν Χαρίτην.

Μετὰ τοὺς χαιρετισμοὺς τούτους, ἐπιβιβασθέντες εἰς τὸ πλοῖον, ἀπέπλευσαν εἰς Μίλητον. Ὁ διάπλους δὲν διήρκεσε πολὺ, κατ' εὐτυχίαν τῆς Χαρίτης, ἥτις πρῶτον ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸν Σωφρώνυμον ἀπολύοντα τῶν δεσμῶν τὸν ἑαυτῆς πατέρα, ὕστερον δὲ νὰ ὁμολογήσῃ αὐτῷ τὸν ἔρωτά της. Ἄν ἡ θαλασσοπορία διήρκει ἐπὶ μᾶλλον, ὁ γλύπτης ἐλάμβανε τὴν ἀμοιβὴν ταύτην πρὶν ἢ γίνῃ ἄξιος αὐτῆς· ἀλλ' ἡ ἠθικὴ τῆς Χαρίτης ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ σέβας τοῦ Σωφρώνυμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ πρὸ πάντων ὁ οὐριος ἄνεμος συνέτειναν ὥστε οἱ δύο ἔρασταί, φθάντες εἰς Μίλητον, ἦσαν εἰς ἡν θέσιν καὶ ὅταν ἀπέπλευσαν τῆς ἐρήμου νήσου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Σωφρώνυμου διέχυσε χαρὰν γενικὴν εἰς τοὺς Μιλησίους. Ὁ λαὸς, ὅστις ἠγάπα καὶ ἐγνώριζε τὴν ἀξίαν τοῦ γλύπτου, συνελθὼν, ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ἄγαλμα δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ κριθῇ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ὅτι ἀμελητῆ πρέπει νὰ ὑποστῇ τὴν δοκιμασίαν τοῦ τῆς Ἀφροδίτης θυσιαστηρίου. Παραγίνονται λοιπὸν εἰς τὸν ναὸν, ὅστις ἐπληθεύει λαοῦ. Ἡ Χαρίτη ἔπεται τῷ Σωφρώνυμῳ, ὅστις προὑπορεύετο φέρων τὸ ἄγαλμα κεκαλυμμένον, καὶ ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν ἐπέθετο αὐτὸ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ κοσμιότητος καὶ οὐχὶ δειλῶς — τὸ ἄγαλμα ἴσταται, ἀφαιρεῖται τὰ κάλλυμα καὶ τὸ πλῆθος ἀναγνωρίζει τῆς Χαρίτης τοὺς χαρακτῆρας.

Τὴν Χαρίτην, ἐρωτιῶν αὐτῆς, ὁ γλύπτης εἶχεν ὡς πρότυπον τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ εἰκὼν τῆς Χαρίτης ἦν οὕτω βαθέως εἰς τὸν καρδίαν αὐτοῦ κεχαρμαμένη, ὥστε, ἐν τῇ νήσῳ καὶ μακρὰν τῆς νεάνιδος διατελῶν, ἠδυνήθη νὰ λάβῃ αὐτὴν ὡς πρότυπον κατασκευάσας δ' αὐτὴν πιστῶς, ἐξεπλήρωσε τοὺς ὄρους τοῦ μαντείου, ἀπαιτοῦντος ἄγαλμα ὡς ἡ Ἀφροδίτη ὠραῖον.

Ἡ Θεὰ, ἰκανοποιημένη καὶ κατ' οὐδὲν ζηλοτυπούσα, δέχεται τὸ ἀνάθημα καὶ διὰ στόματος τοῦ μεγάλου ἱερέως δηλοποιεῖ ὅτι ὁ χρησμός ἐπληρώθη. Ὁ λαὸς ἀναπέμπει κραυγὰς χαρμωσύνους, περιχόμενος δὲ τὸν Σωφρώνυμον, ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἀνταμοιβήν.

— Ἀπολύσατε τὸν Ἀριστάριον, ἰδοὺ ἡ ἀμοιβὴ καὶ ἰκανοποίησίς μου.

Σπεύδουσι πρὸς τὴν φυλακὴν τοῦ γέροντος· ἡ Χαρίτη πρῶτη αὐτὴ θέλει νὰ κόψῃ τοῦ πατρὸς τὰς ἀλύσεις· ἐν τῷ ἐναγκαλιζέσθαι, διηγεῖται αὐτῷ τὴν εὐτυχίαν της, νεύουσα πρὸς τὰ κάτω τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅσαίς προφέρει τοῦ Σωφρώνυμου τὸ ὄνομα. Ὁ Ἀριστάριος, εὐγνωμονῶν, ζῆτεῖ τὸν σωτήρα, ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ περιβρέχει αὐτὸν μετὰ δακρύων. — Φίλε μου, τῷ λέγει, ἔσφαλα μεγάλως, ἀλλ' ἡ Χαρίτη ὀφείλει ν' ἀποπλύνῃ τὸ ἐγκλημά μου. Ἄμα δὲ λαβὼν τὴν δεξιάν τοῦ Σωφρώνυμου καὶ τὴν τῆς Χαρίτης, ἐνόησε αὐτάς. Ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ, λογιζόμενος εὐτυχῆς ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν ἔραστῶν, ὁ δὲ Σωφρώνυμος καὶ ἡ Χαρίτη ὀρκίζονται πίστιν αἰωμίαν ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου, ὅπερ ἴστατο ὡς ἀπόδειξις τοῦ κάλλους τῆς Χαρίτης καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ σύζυγου της.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

ΘΕΟΦΙΛΗ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ ΦΕΡΝΙΚ.

Διήγημα διὰ κοράσια.

Ἡ Θεοφίλη καὶ ἡ Εὐτυχία ἦσαν θυγατέρες τοῦ Κ. Φέρνικ, κατοικοῦ τῆς μικρᾶς κώμης Μορτάγνης (α), παλαιῦ ἀξιωματικοῦ τῶν οὐσσάρων, καὶ ὁ ὕποψος διώκει τὴν ἐθνοφυλακὴν τοῦ τόπου του. Ἡ μὲν Εὐτυχία εἶχεν ἡλικίαν ἑκατὰδεκα ἐτῶν, ἡ δὲ Θεοφίλη δὲν ὑπερέβαινε τὸ δέκατον τρίτον· ἀμφοτέραι ἔζων ἡσύχως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς των, ὅταν ἡ ἐπανάστασις (β) ἐξεβράγη φέρουσα τὸν πόλεμον. Εἰς τὸ χωρίον των, κείμενον εἰς τὸ τελευταῖον σύνορον τῆς Βελγικῆς, ἤρχισαν αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Κ. Φέρνικ ἐβρόντησε τὸ πρῶτον πυροβόλον. Οἱ Αὐστριακοὶ περιπόλοι, ἐν καιρῷ νυκτός, ἤρχοντο συχνάκις λεηλατοῦντες τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς καὶ ἤρπαζον τὰ ζῶα των. Ἡ ἐθνοφυλακὴ, μόνη δύναμις εὐρισκομένη τότε εἰς τὸ σύνορον, ἀντίστατο εἰς τὴν βίαν ταύτην· πότε μὲν ἀπαθούμενοι, πότε δὲ ἀπαθοῦντες τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἔζων εἰς ἀδιάκοπον ταραχὴν καὶ κίνδυνον.

Αἱ δεσποσύναι Φέρνικ, ἐξεγειρόμεναι πᾶσαν νύκτα ἀπὸ τὸν κρότον τῶν

(α) Κατὰ τὴν ἀρκτῶν Γαλλίαν. (β) Ἡ τοῦ 1792.

πυροβόλων, τὰς κραυγὰς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων, φοβούμεναι διὰ τὴν ζῶν τῶν πατρῶν, ὅστις πάντοτε ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐθελοντῶν, ἐξημμένοι ἄλλως τε ἀπὸ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ὑπερασπισθοῦν τοὺς συμπολίτας των, συνέλαβον καὶ ἐξετέλεσαν ἓν σχέδιον, ἄξιον τῶν καλῶν καιρῶν τῆς παλαιᾶς Ῥώμης. Νύκτα τινὰ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πατρὸς των, ἐνεδύθησαν τὰ φορέματα τοῦ ἀδελφοῦ των, ἀξιωματικοῦ τοῦ συντάγματος τοῦ Ὁξερρόα, ἔλαβον ἓν πυροβόλον τοῦ κυνηγίου καὶ σὺν αὐτῷ πυρίτιδα καὶ σφαίρας, εἰσέφρυσαν εἰς ἓνα οὐλαμὸν, καὶ ἔτρεξαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ πόλεμος ἤρχισεν οἱ Αὐστριακοὶ, ἀφ' οὗ τινες ἐξ αὐτῶν ἐφρονεῦθησαν, ἀπεσύρθησαν, ἡ δ' ἔθνοφυλακὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια· ἔκτοτε αἱ δύο ἀδελφαὶ κατέστησαν ἄφοβοι πολεμισταί· ἦσαν μικραὶ καὶ τρυφεραὶ-ἀδιάφορον-εἶχον πολλὴν τὴν γενναϊότητα καὶ ὁ ἥρωϊσμός ἀνεπλήρου παρ' αὐταῖς τὰ σωματικὰ προτερήματα, τὰ ὅποια συνιστῶσιν ἓνα στρατιώτην Ῥωμαλέον.

Εἰς μίαν τῶν μικρῶν τούτων ἐστρατειῶν, ὁ στρατηγὸς Βερνομβήλος, ὁ ὅποιος ἤρχετο μεθ' ἑνὸς ἀποσπάσματος στρατοῦ πρὸς βοήθειαν τοῦ χωρίου, ἀπήντησε τὰς νέας. Ἐθαύμασε τὰς ἀνδραγαθίας των καὶ ἀνεφέρθη περὶ τούτων εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ἡ Σύμβασις (Convention) ἐπέμψεν αὐταῖς δύο ἵππους περικοσμητοὺς ὡς σημεῖον ὑπολήψεως καὶ ἀμοιβῆς ἐθνικῆς. Μετ' ὀλίγον τὸ χωρίον των κατακαίεται καὶ μάχαιρα σφάζει τοὺς κατοίκους καὶ τὰ κτήματα των καταστρέφονται· τότε ὁ πατὴρ των εἰσέρχεται εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὡς λοχαγός, καὶ ὁ στρατηγὸς Δυμουριῆς ἐπιφορτίζει τὰς δύο νέας ἡρώδαις μὲ ἐντολὰς ἀξιωματικῶν τῶν ἐπιτελῶν—καὶ ἰδοὺ αὐταὶ ὑπασπισταὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις διεκρίθη ὅταν ἤρχισαν τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν στρατευμάτων τῆς δημοκρατίας.

Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζεμμαπ (Jemmape), ἡ Θεοσίλη, ἐπὶ κεφαλῆς μερικῶν εὐζώνων ἰππέων, ἐβρίβη ἑναντίον ἑνὸς τάγματος γρεναδιέρων Οὐγγρῶν, διέσπασεν αὐτὸ, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν χειρὰ τῆς ἀρπάζουσα ἐκεῖνον ὅστις ἐφαίνετο ὁ μᾶλλον κολοσσιαῖος, ἀφώπλισε καὶ ἔσυρεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ. Τὸ ἀνάστημα τοῦ πεζοῦ τούτου γρεναδιέρου ὑπερέβαινε σχεδὸν τὸ τοῦ νικητοῦ του, ὅστις ἦτον ἔφιππος. Εἰς τὴν ἀξιωματικὸν ταύτην μάχην, ἡ Εὐτυχία συνώδευε τὸν νέον δοῦκα τῆς Σάρτρης (Chartres), τὸν μετὰ ταῦτα Λουί-Φίλιππον, καὶ δὲν ἀπέχωρίσθη αὐτοῦ καθ' ἕλας τὰς λαμπρὰς μάχας τὰς ὁποίας αὐτὸς ἔδωκεν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀνδερλέκ, πρὸ τῶν Βρυξελλῶν, αἱ δύο ἀδελφαί, παραφερόμεναι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον τῆς δόξης, ὁ ὅποιος ἠλέκτριζε τὴν ψυχὴν των, εὐρέθησαν εἰς τὸ μέσον τῆς ἐχθρικῆς ὀπισθοφυλακῆς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τις φωνάζει πρὸς αὐτὰς νὰ παραδοθῶν. Ἡ Θεοσίλη

προχωρεῖ καὶ εἰς ἀπάντησιν τὸν ρίπτει νεκρὸν διὰ τοῦ πιστολλίου τῆς. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἡ Εὐτυχία, φέρουσα τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου, διήρχετο τὴν προκεχωρημένην γραμμὴν. Εἰς λοχαγὸς Βέλγος, τὸν ὅποιον τὸ πολὺ θάρρος εἶχε παρασύρει, εὐρέθη περικυκλωμένος ὑπὸ διμάχων τοῦ Κοβούργου· οἱ στρατιῶται αὐτοῦ κατακόπτονται· οὗτος αὐτὸς, πληγωμένος, ὀλίγον ἔλειψεν νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰ πλήθη. Μὴ ἀκούουσα εἰμὴ τὴν φωνὴν τῆς γεναιότητός της, ἡ νέα πολεμιστριά ρίπτεται μὲ τοὺς οὐσσάρους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζετο ὡς διαγγελεῖς, πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀξιωματικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἀρχετὰ ἠνδραγαθήσε, κατώρθωσε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ.

Πάντες ἠπόρουν εὐρίσκοντες εἰς δύο νέας μετρίου ἀναστήματος, καὶ ὑπὸ μορφήν κατὰ πολλὰ γλυκεῖαν, ψυχῆς οὕτω γενναίας ἐν κινδύνῳ καὶ οὕτω ἐνθουσιώδεις διὰ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των. Αὐταὶ διεκρίθησαν ὄχι ὀλιγότερον διὰ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀρετὴν· οἱ στρατιῶται ἐπέβοντο αὐτὰς ὅσον καὶ τὰς ἡγάπων.

Ὅταν ὁ Δυμουριῆς, μέλλων νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Συμβάσεως, ἔσωζε τὴν κεφαλὴν του, καταφεύγων εἰς τὰ ξένα, αἱ δεσποῦναι Φέρνιγκ τὸν ἠκολούθησαν, καὶ ἀναμφιλέκτως ἐπραξαν καλὰ, διότι εἰμύρουν νὰ θυσιασθῶν μ' ἕλον ὅτι εἶχον κάμει τόσας ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πατρίδα.

Αἱ Γαλλίδες αὐταὶ, αἱ ὁποῖαι ἀπέκτησαν φήμην εἰς τὰ στρατιωτικὰ χρονικὰ τῆς Γαλλίας, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των τῷ 1802. Ἡ Εὐτυχία ὑπανδρεύθη ἀξιωματικὸν τινὰ Βέλγον ἀπόστρατον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Βρυξέλλας, ὅπου ἔγεινε τὸ παράδειγμα τῶν συζύγων διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἀγάπην της, καὶ τὸ παράδειγμα τῶν μητέρων διὰ τὴν πρὸς τὰ τέκνα της φιλοστοργίαν. Ἡ Θεοσίλη δὲν ἠθέλησε νὰ νυμφευθῇ. Ἀφωσιωμένη ὅλως διόλου εἰς τὰ ὠραῖα γράμματα, τὰ ὁποῖα ἐκαλλιέργει, εἰς τὰς ὠραίας τέχνας, εἰς τὰς ὁποίας κατεγίνετο ἐπιτυχῶς, ἔμεινε πλησίον τοῦ πατρὸς της μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπέζησεν αὐτῷ εἰμὴ δύο ἔτη. Τῷ 1816 ἀπεσύρθη πλησίον τῆς ἀδελφῆς της εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ παλαίου τούτου συστρατιώτου ἐξέπνευσε (*).

(*) Τὴν μετάφρασιν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὴν φιλοπονίαν νεανίδος φιλομούσου, ἧτις, μετρίφων οὐχ ἦττον ἢ φιλομαθῆς, δὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ δημοσιεύσωμεν τὸ ὄνομά της.
Σ. τῆς ΘΕΛΕΙΝΟΗΣ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ.

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται τὰ ἐν τῷ Α΄ ἡμῶν φυλλαδίῳ φερόμενα περὶ τῶν τεραστίων πλοίων τῶν πάλαι ἐνθυμοῦνται, βεβαίως, διότι καὶ μύθους ταῦτα ἐθεώρησαν τινές, σπεύσαντες περὶ τὴν κρίσιν, εἴτε ἐκ προκαταλήψεως, εἴτε ἐξ ἡστικισμοῦ ἄλλης αἰτίας παραλειπτέας. Ὁ ἡμέτερος αἰὼν, κατὰ πολλὰ μὲν ἐξισούμενος, κατὰ τινὰ δὲ καὶ ὑπερτερῶν, καὶ κατὰ τοῦτο δὲν θέλει νὰ καθυστερήσῃ τῶν ἀρχαίων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, τῇ κατ' ἐσχόλῃν βιομηχανίᾳ ταύτῃ πολιτείᾳ, κατεσκευάσθη ἤδη, διὰ τὸν μεταξὺ Αὐστραλίας καὶ Ἰνδιῶν διάπλου, ἀτμόπλοιοι οὕτω μέγα, οὕτω ὑπερτερον κατὰ τε μέγεθος καὶ τέχνην παντὸς προγενεστέρου, ὥστε δικαίως ἐκλήθη παρὰ τοῦ λαοῦ ὁ *Γίγας τῶν θαλασσῶν*. Τὸ πελώριον τοῦτο ἀτμόπλοιο ἔχει μῆκος μὲν 692, πλάτος δὲ 114 ποδῶν ἀγγλικῶν, περιλαμβανόμενων καὶ τῶν ἐπικαλυμμάτων τῶν τροχῶν, τῶν ὑπῳίων ἢ διαμέτρος εἶναι 56 ποδῶν. Κινεῖται δὲ διὰ τροχῶν, ἑλικος καὶ ἰστιῶν, καὶ ἔχει τέσσαρας τοὺς λέβητας, τοὺς μεταδίδοντας ἀτμὸν εἰς τὰς μηχανάς, τῶν ὁποίων ἡ ὀνομαστικὴ δύναμις εἶναι χιλίων ἵππων· ἐξ δὲ λέβητες, οἱ μεγαλύτεροι τῶν ὄσων ποτὲ κατεσκευάσθησαν καὶ οἵτινες προάγουσι 1600 ἵππων ἀτμὸν, στρέφουσι τὸν ἑλικὰ ἀμφοτέρων τῶν μηχανῶν ἡ δύναμις εἶναι 3,000 ἵππων· συγχρόνως στρέφεται ὁ ἑλιξ καὶ οἱ τροχοί, τὸ δὲ πλοῖον, ὑπὸ μόνου τοῦ ἀτμοῦ κινούμενον, διατρέχει 15-16 μίλια. Καὶ δικαίως μὲν ὁ λαὸς ἐκάλεσε αὐτὸ *Γίγαντα τῶν θαλασσῶν*, ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τοῖς ναυπηγοῦσι καὶ ὀνομάσθη *Μέγας Ἀνατολικός*. Ὁ *Μέγας Ἀνατολικός*, παρὰ τὸ σῆμα, διότι καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἐξετράπη τοῦ σήματος, ἔχει ἐπὶ τὰ ἰστοὺς καὶ πλήρωμα ἐκ 400 ναυτῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς, ἐν συγκρίσει τοῦ πλοίου, εἶναι βεβαίως μικρὸς, ἀλλὰ σημειωτέον ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν ἐν αὐτῷ ἐργασιῶν ἐκτελοῦνται διὰ τοῦ ἀτμοῦ· διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἀνασφύρονται αἱ ἀγκυραὶ, διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἀναπέτανννται τὰ ἰστία, διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἐξαντλοῦνται αἱ ἀντλίας· ἐφ' ᾧ ἔχει τέσσαρας ἀτμοκινήτους μηχανάς. Ἐνεκα τοῦ μήκους τοῦ σκάφους, ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τοῦ διευθυντοῦ δὲν ἀκούεται ὑπὸ τοῦ πηδαιούχου καὶ τοῦ μηχανικοῦ, ἐστήθη ἐν αὐτῷ ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος, ὅστις μεταβιβάζει διὰ σημείων τὰ προστάγματα. Φέρει ἐμπορεύματα 5000 τόνων, ἐκτὸς τῆς μεγίστης ποσότητος τῶν γαιανθράκων, τοὺς ὑπῳίους ἔχει πρὸς χρῆσιν. Ἐχει ὀκτακοσίους κοιτῶνας τῆς α΄ τάξεως καὶ ἄπειρον τόπον διὰ τοὺς τῆς β΄ καὶ γ΄ τάξεως ἐπιβάτας. Ἐλπίζεται ὅτι ἐξ Ἀγγλίας θέλει διαπεραιοῦσθαι εἰς μὲν τὰς Ἰνδίας ἐντὸς 30-33 ἡμερῶν, εἰς δὲ τὴν Αὐστραλίαν ἐντὸς 33-36. Ἐν περιπτώσει δυστυχήματος (διότι καὶ περὶ τοῦτου προϋνόησαν οἱ ναυπηγοί), ὁ *Μέγας Ἀνατολικός* ἔχει διὰ σωτηρίαν τῶν ἐπιβατῶν, οὐχὶ πλέον λέμβους, ἀλλὰ δύο ἐλικοκίνητα ἀτμόπλοια, μήκους ἑκάστου 90 ποδῶν.

ΤΟΛΛΑ

ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἐδμόνδου Ἀβούτ.

Μετάφρασις Κ. Σ.

(Συνέχεια, ὄρα Φυλ. Γ΄.)

Ἠκολούθησαν ἀκριβέστατα τὰς συμβουλὰς τοῦ ἱατροῦ. Ὁ Λέλλος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ τὸν παρακινήσῃ νὰ ᾔνε προσεκτικὸς. Ἡ Κυρία Φεράλδη ἀνεδέχθη τὴν φροντίδα νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν εὐτυχίαν τῶν δύο τῆς τέκνων. Ὁ Λέλλος ἤρχετο πᾶσαν ἐσπέραν καὶ ἔμενε μίαν ὥραν πλησίον τῆς ἐρωμένης του· ἔτρεχεν ἀκολούθως νὰ προσευχηθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἔπειτα ἐνεδύετο καὶ ἐπήγαιεν εἰς τὰς συναστροφάς, ὅπου ἐβλεπε πάλιν τὴν Τόλλαν. Ὅταν δὲ ἡ Τόλλα δὲν ἐξήρχετο, κατάρθωνεν οὗτος, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ, νὰ ὑποκλέπτῃ μίαν ἢ δύο ὥρας τῆς ἐσπέρας ἵνα συνομιλῇ μετὰ τῆς Τόλλας. Καθήμενοι ἀπέναντι ἀλλήλων, ἐπαναλαμβάνον κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν τὴν αἰωνίαν συνδιάλεξιν, τὴν ὑποίαν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπαναλαμβάνει πρὸ τῶσων αἰῶνων χωρὶς νὰ τὴν εὕρῃ μονότονον. Ἐνίοτε, ὅταν ἐτελείονον τοὺς λόγους, εἰσιώπων τὴν σιωπὴν τῶν ἐραστῶν, ἦτις εἶνε ἡ γλυκύτερα τῶν διαλέκτων. Ἐνίοτε κεκλιμένοι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, τὴν χεῖρα ἔχοντες ἐντὸς τῆς χειρὸς καὶ τὰ δάκρυα ἐγγύτατα τῶν ὀφθαλμῶν, ἔλεγον καὶ ἐπανελεγον δύο λέξεις, ὅπου συνεκεντροῦντο ὅλοι των οἱ λογισμοὶ καὶ ἔλαττων αἱ ἐλπίδες:

—Lello mio!

—Tolla mia!

«Λέλλο μου! Τόλλα μου!» Εἶν ἀληθέστατον ὅτι ἡ Ἰταλικὴ εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν γλῶσσα τοῦ ἔρωτος. Ἡ φωνὴ ἐπαναπαύεται ἀβρῶς ἐπὶ τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ mia καὶ δίδει εἰς τὴν οὕτω παρατεταμένην λέξιν ὅλην τὴν γοητικὴν ἐρωτικὴν θαυπέματος.

Ὁ Λέλλος καὶ ἡ Τόλλα ἐφιλονεῖκου ἐνίοτε, ἀλλὰ δὲν ἠγαπῶντο διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον. Αἱ ἐριδῆς των, παρακλουθούμεναι πάντοτε ἀπὸ τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης, ἦσαν τρόπον τινα τὸ ἄρτυμα τῆς εὐδαιμονίας. Εἶχον ὑποσχεθῆ πρὸς ἀλλήλους ὅτι ποτὲ, ὅποια καὶ ἂν ἦσαν τὰ παράπονά των, δὲν ἤθελον ἀποχωρισθῆ τὸ ἑσπέρας, χωρὶς πρῶτον νὰ συνδιαλλαγῶσι.

—Δὲν θέλω, ἔλεγεν ἡ Τόλλα, ν' ἀποκοιμηθῆς βασανιζόμενος ἀπὸ πικρὸν λόγον.

—Παιδίον! ἀπεκρίνετο ὁ Λέλλος, καὶ μήπως θὰ ἐκοιμώμην;

Ἡ Τόλλα εἶχε τὴν ψυχὴν τόσο ἐλικρινῶς εὐσεβῆ, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ σκέπτηται περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἔραστοῦ της. Προσέτι μυστηριώδεις τι ἔνοστιγμα τὴν εἰδοποιεῖ ἴσως ὅτι δὲν ἤθελε λησμονῆσαι τὰ πρὸς αὐτὴν καθήκοντά του, ἐνόσφ ἤθελον ἐνθυμῆσθαι τὰ πρὸς θεόν. Συνηγοροῦσα ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, συνηγορεῖ ὑπὲρ ἑαυτῆς.

Ὁ Λέλλος ποτὲ δὲν εἶχε παραμελήσει τὰς τῆς ἐξωτερικῆς εὐσεβείας ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας οἱ νόμοι τῆς Ῥώμης ὑπομιμνήσκουσι καὶ ἐπιβάλλουσιν ἐν ἀνάγκῃ εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τοῦ Πάπα, καὶ τὰς ὁποίας καὶ οἱ μᾶλλον ἄσῳτοι τῶν νέων ἐκπληροῦσιν ἀπροφασίστως. Αὐτὸς ὁμως ἔκαμνε πολὺ περισσότερα, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀφ' ὅσα ἐπιβάλλει καὶ ἡ αὐστηροτέρα θρησκεία καὶ προσήρχετο εἰς τὰ μυστήρια μέχρις ὑπερβολῆς· ἀλλ' ἡ Τόλλα μεγάλως ἠγωνίσθη διὰ νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ ἐκ νέου τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποία ἐπηγγέλετο καὶ τὰ ὁποία δὲν εἶχε πλέον. Τὸν ἐπέπληττε πράεως καὶ τὸν παρεκάλει νὰ συμβιβάσῃ τὰς ιδέας του μετὰ τῆς διαγωγῆς του: «Εἶσαι, τῷ ἔλεγε, κακὸς χριστιανὸς παραδόξου εἶδους. Οἱ ἄλλοι σκέπτονται καλῶς καὶ πράττουσι κακῶς· σὺ σκέπτεσαι καλῶς καὶ πράττεις κακῶς. Δὲν θὰ σὲ εἰπῶ λοιπὸν καθὼς οἱ συνάδελφοί μου οἱ ἱεροκήρυκες: *Ῥύθμισον τὴν διαγωγὴν σου κατὰ τὴν πίστιν σου, ἀλλὰ μᾶλλον προσπάθησον νὰ πιστεύῃς ὅσα πράττεις.*»

Ἐπειδὴ ἡ ἀσέβεια τοῦ Λέλλου δὲν εἶχε τίποτε συστηματικὸν καὶ ἦτο ἀποτέλεσμα φιληδονίας μᾶλλον ἢ Πυρρῶνισμού, ἐθεράπευθη. Ἡ Τόλλα ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ φέρῃ τὸν ἔραστὴν της εἰς τὴν εὐσεβείαν, νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κακῶν συναναστροφῶν καὶ νὰ διαλύσῃ μετὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἔρωτος τοὺς καπνοὺς οἵτινες ἐσκότηζον τὸν ἐγκέφαλόν του. Οἱ δύο ἔρασταί

προσπυχθήσαν ὁμοῦ καὶ ἡ προσευχὴ κατέστη ἡ προσφιλεσττέρα ἡδονὴ τῆς Τόλλας. Ὁ Λέλλος ἠθέλησε νὰ ἔχῃσι τὸν αὐτὸν πνευματικόν. «Θέλει θέσει, ἔλεγεν, ἓνα ἔτι δεσμὸν μεταξὺ μας, καὶ τὰ ἀμαρτήματά μας θὰ ἦνε ἁμοῦ.» Ἡ Τόλλα ἐδέχθη τὸν πνευματικόν τοῦ Λέλλου.

Ποτὲ ἄλλοτε ὁ νέος Κορομήλας δὲν εἶχε κυριευθῆ τόσο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος· ἀπελάμβανε τὴν προσωρινὴν του εὐτυχίαν, χωρὶς νὰ συλλογισθῆ πόσας μάχας ἔπρεπε νὰ συνάψῃ ἵνα τὴν καταστήσῃ ὀριστικὴν. Ἄν ἐνίοτε, ἐν τῷ μέσῳ θελατικῆς συνδιαλέξεως, ἡ εἰκὼν τοῦ πατρὸς του, τῶν θείων του, τοῦ τρομεροῦ τούτου οἰκογενειακοῦ δικαστηρίου, παρίστατο εἰς τὸν νοῦν του, ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ βλέπῃ. Ὅταν ὁ τότος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου μετὰ τοῦ Μενίκου, ἐντελῶς ἰατροῦ θέντος, ἐξεπλάγη διὰ τὴν σύμπνοιαν ἧτις ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν δύο ἔραστοῦν. Ἡ Τόλλα προσέφερον εἰς τὸν Λέλλον τὴν εἰκόνα τῆς ἐν μικρογραφίᾳ, ὅπισθεν δ' αὐτῆς εἶχε γράψῃ ἰδιοχείρως *Aspettando!* πρὸς τὸ παρόν! Ὡσαύτως καὶ ὁ Λέλλος προσέφερον ὠραίαν τινα εἰκόνα ἑαυτοῦ εἰς τὴν Τόλλαν.

Ὅταν συναντανῶντο εἰς τὰς συναναστροφάς, ἐφέροντο μὲ τὴν μεγαλειτέραν περισκεψίν· σπανίως ἐχόρευον ὁμοῦ καὶ λαθραίως μόνον παρετήρουν ἀλλήλους. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Τόλλας, ὁ Ἐμμανουὴλ ἐπροδόθη ὀλίγον μ' ὅλην του τὴν φρόνησιν. Ἦτον ὑπερμέτρως εὐθυμὸς καὶ ἡ χαρὰ ἐπλημμύριζε τρόπον τινα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς του· τοῦτο παρετηρήθη, καὶ ἡ Τόλλα τὸν παρεκάλει νὰ ἦνε προσεκτικώτερος. Τότε ἔγινε τόσο προσεκτικὸς, τόσο ψυχρὸς, τόσο σοβαρὸς, τόσο ἀγέρωχος, ὥστε ὅλη ἡ πόλις ἠρώτα τί εἶχεν. Ἡ Τόλλα ἤρχισε πάλιν νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ τὸν νοθεύῃ. Τέλος μετὰ τινος ταλαντεύσεως εὑρε τὴν ἰσορροπίαν του, καὶ δὲν ὠμοιάζε πλέον μὴδὲ θυμῷ, μὴδὲ θριαμβευτῆ.

Ἡ Κυρία φρατιῆφ καὶ ἡ θυγάτηρ της κατεσκόπευον μὲ ὄλωις γυναικείαν ἐπιμονὴν τὰ ἐλάχιστα κινήματα τοῦ Λέλλου. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν των ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ τὸν ἐπιτηρῶσι μόναι των· δὲν εἶχον πλέον τὸν ἀξίον κατάσκοπόν των, τὸν δυστυχῆ Κοκόμερον. Ἀφῆκε τὸν οἶκον τῆς δεσποίνης του τὴν 6ην Ὀκτωβρίου καὶ χωρὶς νὰ δυνῆθῃ κανεὶς νὰ μᾶθῃ ποῖα ρυῖα τὸν εἶχε κεντήσει. Ἡ Ναδίνα ὑπέθετε ὅτι εἶχεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Νεάπολιν. Πρὸ τινος καιροῦ ἐφαίνετο προσβληθεὶς ὑπὸ μελαγχολίας, ἧτις ὠμοιάζε πολὺ μὲ τὴν νοσταλγίαν. Ἡ στρατηγὸς ἐπίστευε μᾶλλον ὅτι εἶχε καταταχθῆ εἰς τὸ ἐντιμον σωματεῖον τῶν ἀστυνομικῶν κατασκόπων, ὅπου βεβαίως ἐξετιμήθη ἡ ἰκανότης του. Ἀλλὰ μεγαλοῦ εὐαρεστήθη νὰ δώσῃ εἰδήσεις περὶ ἑαυτοῦ, εἰς μὲν τὴν οἰκίαν τὸν ἀντικατέστησαν διὰ κτηνώδους τινος Τρανσεβερίνου, εἰς δὲ τὰς ἐξωτερικὰς ὑπηρεσίας ἡ στρατηγὸς τὸν ἀντικαθίστα

ἔπως ἠδύνατο. Δὲν ἀπῆντα ποτὲ τὸν Λέλλου εἰς τὰς συναναστροφὰς χωρὶς νὰ τῷ εἶπῃ: «Προσοχή! ὁ ὀφθαλμὸς μου εἶν' ἐπάνω σου!» Ὁ Λέλλου, προσσηκόντως εἰδοποιημένος, ἐπετήρει ἑαυτὸν αὐστηρῶς καὶ ἐλάμβανεν ἀποστροφὴν διὰ τὴν στρατηγίδα.

Αὕτη δὲ ἐφαντάσθη ὅτι ὁ Λέλλου δὲν ἠγάπα ἴσως τὴν Τόλλαν εἰμὴ ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ καθότι ἤκουε νὰ λέγωσιν ὅτι ἦτον ἡ ὠραιότερα κόρη τῆς Ῥώμης.

« Εἴμεθα ἀνόητοι, ἐστοχάσθη, ὅτι τὴν ἀφήσαμεν ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτην φήμην.» Ἄμα ἀπῆντησε τὴν Τόλλαν, ἀνέκραξεν.

« Ἄ Θεέ μου! ὠραία μου τί ἔχετε; Εἶσθε τόσο καταβεβλημένη! » Τὴν ἐπαύριον, εἰς ἄλλην τινα οἰκίαν, εἶπε πρὸς τὴν Κυρίαν Φεράλδη: Φιλτάτη Κόμψα, φροντίσατε λοιπὸν περὶ τῆς υἰγείας τῆς Τόλλας· παρήλλαξε πολὺ πρό τινος καιροῦ! Ἐξηκολούθει ἐπαναλέγουσα εἰς ὅλους: «Μήπως ἡ ὠραιότερα κόρη τῆς Ῥώμης, εἶνε ἀσθενής; Μαραίνεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ οἱ γονεῖς τῆς δὲν φαίνονται νὰ τὸ ὑπονοοῦν. Ἐξεύρετε ποῖος εἶνε ὁ ἰατρός τῆς; » Πέντε ἢ ἕξι μητέρες, αἵτινες εἶχον θυγατέρας ὑπανδρευσίμους, ἐθεώρησαν ὡς ὀρθοτάτας τὰς παρατηρήσεις τῆς στρατηγίδος. Εἶδον διὰ τῶν ὀμμάτων τῆς πίστεως ὅτι ἡ Τόλλα εἶχε τοὺς βραχίονας ἰσχνοὺς καὶ τὸ πρόσωπον ἀπνηδημένον· τὸ διεσάλπισαν πανταχοῦ καὶ δὲν ἐγένετο πλέον λόγος εἰμὴ περὶ τοῦ μαρasmus τῆς Τόλλας.

Ἡ Τόλλα εἶχεν ὄχι μόνον τὴν ἀνθηρὰν ἐκείνην υἰγείαν, τὴν ὑποίαν αἱ γυναῖκες ἐπαναφέρουσιν ἐκ τῆς ἐξοχῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ προσέτι τὸ ἀκτινοδόλον ἐκεῖνο καὶ ζωηρὸν καὶ θορυβῶδες τὸ ὅποιον ἡ εὐδαιμονία προσθέτει εἰς τὸ κάλλος. Ἐπρεπε νὰ ἦτο τυφλὸς ὁ Λέλλου διὰ νὰ τὴν νομίζῃ ἀσχημίασαν. Ἠρκέσθη μόνον εἰς τὸ νὰ μειδιάσῃ ἡσύχως τῇ ἡμέραν ὅτε ἤκουσεν ἀγαθὰς τινὰς ψυχὰς ὑποψιθυρίζουσας περὶ τοῦ:

— Ἰδέτε δὴ τὴν Φεράλδη. Πόσον ἐξέπεσε!

— Δυστυχῆς νέα! κίτρινος ὡς ὀπωρικὸν ἐντὸς κιβωτίου.

— Ὁφθαλμὸς ἀπνηδημένος.

— Χεῖλη χαλαρά.

— Τῇ μένει ἡ φυσιογνωμία τῆς.

— Ναί! ἂν τῇ ἀφήρουν καὶ τοῦτο, θὰ ἦτο σχεδὸν ἄσχημος.

Ἡ Κυρία Ναδὶνα εἶχεν ἐγείρει καὶ αὕτη πυροβολοστάσιον κατὰ τῆς μητρὸς τῆς Τόλλας. Ἐλεγε πανταχοῦ μὲ μικρὸν τι ἀπέριττον ἦθος τὸ ὅποιον δὲν τὴν καθίστα δυσάρεστον: «Ἐξεύρετε ὅτι ἡ Τόλλα εἶνε εὐτυχιστάτη ἔχουσα τοιαύτην μητέρα. Αὕτη ἡ Κυρία Φεράλδη ἔχει τόσο πνεῦμα ὥστε τὴν θαυμάζω. Ποτὲ ἡ δυστυχῆς καλή μου μήτηρ δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐλκύσῃ κανένα νέον εἰς τὴν οἰκίαν, νὰ τὸν κολακεύσῃ, νὰ τὸν γαυτεύσῃ, νὰ τὸν περιπλέξῃ,

νὰ τὸν ἐκθέσῃ καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, μὲ δέμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μέχρι τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τέλος πάντων, ἀγαθὴ μου μήτηρ, σὲ ἀγαπῶ καθὼς εἶσαι, μὲ τὴν ἐξαισίαν σου ἀφέλειαν. Εἴμεθα ἄγριαί τῆς Ἄρκτου· ἀλλὰ κάλλιον ἢ βαρβαρότης παρὰ ὁ καθ' ὑπερβολὴν προωδευμένος πολιτισμὸς. Ἄς μὴ φθονῶμεν τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐπιδεξίων, καὶ ἄς κρατήσωμεν τὴν λευκότητα τῶν χιόνων τῆς πατρίδος μας.

Ἡ Ναδὶνα καὶ ἡ μήτηρ τῆς, συχνάζουσαι πολὺ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐβεβαιώθησαν ὅτι ὁ Λέλλου ἤρχετο κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν εἰς τὸν Φεραλδικὸν οἶκον. Ἡ στρατηγὶς ἀνεδέχθη νὰ διαδώσῃ τὴν εἰδησιν ταύτην, προσθέτουσα καὶ ἰδικὸν τῆς σχολίον. «Πῶς σᾶς φαίνεται, ἔλεγε πρὸς ὅλας τὰς γνωρίμους τῆς, μήτηρ ἥτις προστατεύει τοιαύτας συνεντεύξεις; Ὅταν ὁ πρίγκηψ εἰσέρχεται, κλείεται ἡ μεγάλη θύρα, καὶ ὁ θυρωρὸς δὲν ἀνοίγει καὶ ἂν τῷ δώσουν ἕν ἑκατομμύριον. Ἐγὼ, ἂν ἐδεχόμην νέον τινα ἐρωτευμένον μὲ τὴν Κυρίαν θυγατέρα μου, ἤθελον ἀφίνει τὴν θύραν ἀνοιχτήν εἰς ὅλους. Ὅστις κρύπτεται ἔχει σκοπὸν νὰ πράξῃ ἐπιλήψιμόν τι. Ἡ νέα εἶνε τῷ ὄντι ἀξιολύπητος. . . . Ἐν τούτοις πιθανὸν νὰ λάβῃ τὸ πρῆγμα καλὴν ἔκβασιν. Ἄν ὁ πρίγκηψ ἐπροχώρῃ τόσο πολὺ, τόσο πολὺ ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ ὀπισθοδρομήσῃ! Οἱ γονεῖς τότε ἤθελον ὀμιλήσει ἐν ὀνόματι τῆς τιμῆς, τοῦ ἔρωτος, τῆς εὐγνωμοσύνης· δὲν δύναται ἄρα καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν; Ὅλα τὰ σφάλματα δὲν εἶνε ἀδεξιότητες καὶ συχνάκις εἰς ὀλίγων στιγμῶν παρεκτροπὴν ὑπάρχει περισσότερα ἐπιτηδειότητος παρ' εἰς δέκα ἔτη ἀρετῆς.»

Αἱ συκοφαντίαι αὗται διεσαλίπισθησαν εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας τῆς Ῥώμης, καὶ ἔδωκαν εἰς αὐτὰς μέγαν κρότον ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελον φθάσει εἰς τὰ ἔσχατα τῆς Κορομηλικῆς οἰκογενείας. Συνελέχθησαν δ' ἐπιμελῶς ὑπὸ τριῶν ἀνθρώπων.

Ὁ πρῶτος ἦτον ὁ Ῥουκέτ, ὅστις ἐχάρη.

Ὁ δεῦτερος ἦτον ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λέλλου, ὅστις ἐταράχθη.

Ὁ τρίτος ἦτον ὁ συνταγματάρχης, ὅστις ἐγέλασεν.

Ὁ δυστυχῆς Καρδιναλῆς δὲν ἐπρόφθασε νὰ μάθῃ τὰ περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ λεγόμενα, καταληφθεὶς ταχέως ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ὁ Ῥουκέτ, γενόμενος ὁμοτράπεζος καὶ μυστικοσύμβουλος τοῦ συνταγματάρχου, εὐχαρίστησεν ἐνδομύχως τοὺς ἀγνώστους συμμάχους οἵτινες τοσοῦτον συνήργουν εἰς τὴν εὐδυσίαν τῶν σχεδίων του. Ὁ γέρον πρίγκηψ, μένων πάντοτε ἐγκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν ἐνεκα τῆς νοσερᾶς του καταστάσεως, ἐμάνθανεν ἐκεῖνα μόνον τὰ νέα ὅσα ἐνέκρινον νὰ διαβιβάζωσιν εἰς αὐτόν. Ὁ πρωτότοκος υἱὸς του ἤθελε νὰ εἶπῃ τὰ πάντα, φοβούμενος ὅτι ὁ Λέλλου ἀληθῶς παρεδόθη εἰς χεῖρας βασιλοῦργου οἰκογενεῆς· ἀλλ' ὁ Ῥουκέτ καὶ ὁ συνταγματάρχης τὸν ἀπέτρεψαν.

— Τί ἐλπίζετε ἐκ τῆς ἐπιμβάσεως τοῦ πρίγκηπος; τὸν ἠρώτησεν ὁ Ῥουκέτ.

— Ὁ πατήρ μου θὰ τὸν ἀπαγορεύσῃ νὰ υπάγῃ πλέον πρὸς τὴν κόρην ταύτην.

— Ἄλλ' ἐκεῖνος θὰ υπακούσῃ;

— Ναί. Ὁ πατήρ μου, καὶ τοὶ γέρον, τυφλὸς καὶ ἀνάπηρος καὶ ὁμοιάζων νεκρὸν μᾶλλον παρὰ ζῶντα, ἔχει θέλησιν ἀκαμπτον καὶ ὁ Δέλλος τρέμει ἀκόμη ἐνώπιόν του. Θὰ υπακούσῃ.

— Ἔστω. Ὑποθέτω ὅτι θὰ δειχθῆ εὐπειθέστερός ἀφ' ὅ,τι ὑμεῖς ἐδείχθητε εἰς παρομοίαν περίστασιν· δυστυχῶς ὁ πρίγκηψ δὲν εἶνε αἰώνιος. Ἄν ὁ Δέλλος στέρξῃ νὰ λησμονήσῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὅτι εἶνε ἐνῆλιξ καὶ κύριος ἐαυτοῦ, θὰ τὸ ἐνθυμηθῆ ἅμα ἀποθάνῃ ὁ πατήρ του καὶ δὲν θὰ ἐξεύρετε πλέον διὰ τίνος χαλινοῦ νὰ τὸν κρατήσετε. Ἀπέχετε τοῦ νὰ παρεμβάλετε τὴν θέλησιν τοῦ πρίγκηπος μεταξὺ τοῦ Δέλλου καὶ τῆς ἐρωμένης του, διότι, ἅμα ὁ θάνατος καταστρέψῃ τὸν φοαγμὸν τοῦτον, ὁ δέσμιος ὑμῶν θέλει ἐκφύγει διὰ παντός.

— Ἐχει δίκαιον, προσέθηκεν ὁ συνταγματάρχης. Ἐκτὸς τούτου τὸ σχέδιόν σου ἤθελε μᾶς προσενησεί οικογενειακὰς σκηνας, δάκρυα, καὶ παρακλήσεις, καὶ πλημύραν εὐγλωττίας, ἥτις ἀπὸ τώρα μὲ κάμνει νὰ χασιώμαι. Θέλωμεν ἐνεργήσῃ ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀρμόδιος καιρὸς. Δὲν εἶνε καμμία βία.

Ἡ Κυρία Φρατιέρ ἐν τούτοις ἐβιάζετο καὶ εἶπε ἡμέραν τινα εἰς ἠγουμένην τινα Γαλλίδα φίλην της:—Φιλτάτη Κυρία! Πολὺς λόγος γίνεται εἰς τὴν Ῥώμην περὶ τῆς εὐφύας ἐνὸς τῶν συμπατριωτῶν σας τοῦ σεβασμίου. . . . Ἀξῆ! . . . μοῦ ἐξέφυγε τὸνομά του. Ἐκεῖνος ὅστις ἐμάδαίσειν ἕνα πρίγκηπα Κορομήλαν τοῦ νὰ νυμφευθῆ εἰς τὴν Βενετίαν μὲ εὐτελῆ τινα κόρην . . . .

— Ὁ Κύριος Ῥουκέτ;

— Μάλιστα, μάλιστα! Ὁ Κύριος Ῥουκέτ. Ὑμεῖς, ἥτις δέχεσθαι τὸ ἄνθος τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας εἰς τὸν οἶκόν σας, εἶπατε με λοιπὸν, φιλτάτη Κυρία, ἂν ὁ Κύριος Ῥουκέτ ἔχῃ ἀληθῶς τήσιν εὐφύαν ὅσιν τῶ ἀποδίδουσι.

— Ποτὲ δὲν ὠμιλήσατε μετ' αὐτοῦ;

— Ποτὲ δὲν ἠδυνάθην νὰ τὸν συναπαντήσω, ἐν ᾧ ἐπιθυμῶ μεγάλως νὰ κάμω τὴν γνωριμίαν του.

— Ἄν μὲ κάμνητε τὴν χάριν νὰ πῖετε ἀπόψε τὸ τέτ μετ' ἐμοῦ, θέλω εἰς προσφέρειν τὸν Κύριον Ῥουκέτ μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ποτηριδίου (tasse).

— Ἄ! Φιλτάτη Κυρία, εἶσθαι ὁ ἀγαθός μου ἀστὴρ. Φαντασθῆτε ὅτι

ἡ Ναδίνα καὶ ἐγὼ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὸν θεὸν νὰ μᾶς πέμψῃ τὸ Κύριον Ῥουκέτ.

Ἡ Ναδίνα προσέθεσε μὲ τόνον ὑποκριτικόν:—Τοῦτο ἀποδεικνύει, μη-τερο, ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις παρὰ τοῦ θεοῦ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, πρέπει νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν μεσιτείαν τῶν ἁγίων.

Ἄμα ὁ Ῥουκέτ εἶδε τὴν στρατηγίδα, ἐμάντευσεν ἐκ τῶν πρώτων της λέξεων ὅτι ἤθελεν εὖρει παρ' αὐτῇ χρησιμώτατον ἐπίκουρον, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διασκεδάξῃ καὶ νὰ ὠφελῆται δι' αὐτῆς.

Ἐκεῖνη δ' ἐθεώρησεν εὐστοχώτατον τὸ νὰ τὸν συγχαρῆ πρώτον διὰ τὴν θαυματουργικὴν ἴσιν τὴν ὁποίαν παρέσχε εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δέλλου· ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου εἰς τὸν νεώτερον ἢ μετάβασις ἤθελεν ἦσθαι εὐκολος· ἀλλ' ὁ Ῥουκέτ ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως τὰ ἐγκώμια, τὰ ὁποῖα τῶ ἀπένεμεν ἢ στρατηγίς.

— Δὲν ἐθεράπευσα ἐγὼ, εἶπε, τὸν υἱὸν τοῦ πρίγκηπος Κορομήλα· ὅλη ἡ τιμὴ τῆς ἰάσεως ἀνήκει εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν τοῦ ἀσθενοῦς φύσιν. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Κορομήλα δὲν θέλει ἀφανισθῆ δι' ἀναρμόστων γάμων.

— Ἄ! αἰδεσιμώτατε μὲ παραμυθίτε. Ἐλεγον ὅτι ὁ Πρίγκηψ Δέλλος ἐκινδύνευε μεγάλως,

— Σὰς βεβαίῳ, Κυρία, ὅτι εἶνε υγιέστατος.

— Ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ Φεραλδικοῦ κήπου εἶν' ἐπικινδύνος τὸ ἐσπέρας, καὶ αἱ μαλακαὶ καρδίαι λαμβάνουσιν ἐκεῖ πυρετόν.

— Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνδρα εὐρωστότερον τῆς γυναίκος, καὶ συμβαίνει ὥστε ὁ εἰς διατηρεῖ τὴν υγίαν του, ἐν ᾧ ὁ ἄλλος περιπίπτει εἰς νόσον!

— Ἐχει μέγα δίκαιον ἡ ἐκκλησία ν' ἀπαγορεύῃ τὰς παρατόλμους κρίσεις. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε τόσον ἐπιβρόπης εἰς τὸ νὰ μέμφηται τὸν πλησίον του! Γίνεται λόγος ἐνίοτε περὶ ἀνταλλαχθέντων ὄρκων, περὶ ὑποσχέσεων γάμου, περὶ δακτυλίων, περὶ εἰκόνων δοθεισῶν ἀμοιθηδόν, ἐν ᾧ ἴσως τίποτ' ἐξ αὐτῶν δὲν εἶν' ἀληθές, ἐκτὸς μόνον ὀλίγων φιλημάτων.

— Ὁ κόσμος εἶν' ἐπὶ πονηρότερος ἀφ' ὅ,τι στοχάζεσθε, Κυρία. Κατήνησε νὰ χαλκείσῃ καὶ ἱστορίας γάμου κρυπτοῦ.

— Ἀληθινά!

— Καὶ νυκτερινοῦ περιπάτου ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ μηδενὸς παρευρισκομένου.

— Πεζοῦ;

— Ἐτι καλλιτέρου, Κυρία· ἐφ' ἀμάξης.

— Ποτὲ δὲν εἶχον ἀκούσει τοιοῦτον πρᾶγμα!

— Ἦκούσατε ποτὲ νὰ γίνεται λόγος περὶ πατρὸς καὶ μητρὸς συνεργῶν

κρυφίου γάμου και ήναγκασμένων να κρύπτωσι τήν έγκυμοσύνην τής θυγατρός των ;

— Λέγεται τούτο ;

— Συχνάκις, Κυρία, τόση κακία υπάρχει εις τόν κόσμον ! 'Αλλ' οί φρόνιμοι άνθρωποι περιφρονούσι τās τοιαύτας συκοφαντίας.

— Δέν θά τās άφήσω να χαθούν, εἶπε καθ' έαυτήν ή στρατηγίς.

— Θα τās συλλέξη, έσυλλογίσθη ό 'Ρουκέτ.

Κατά τήν στιγμήν ταύτην άνεμίχθη και ή ήγουμένη εις τήν συνομιλίαν.

— Όμιλείτε περί συνοικεσίων, εἶπεν εις τόν 'Ρουκέτ.

— 'Αλλοίμονον ! Κυρία, άπεκρίθη εκείνος ποίαν άλλην όμιλίαν να κάμη τις εις αυτόν τόν τύπον, όπου ό έρωσ, και έπομένως ό γάμος, εἶνε τó μόνον έλαττήριον του βίου, μετά τó περί ψυχικής σωτηρίας ζήτημα.

— Λέγουσιν ότι ό συνοδοιπόρος σας νυμφεύεται τήν θυγατέρα ενός Λόρδου Καθολικοῦ.

— Έλπίζομεν. Αν αἱ διαπραγματεύσεις επιτύχωσιν, ό γάμος θέλει γενῆ έν Λονδίνω κατά Μάϊον.

— Μήπως και τόν Δέλλον σκοπεύετε να νυμφεύσητε εις Λονδίνον ; ήρώτησε μειδιῶσα ή ήγουμένη.

— Ίσως . . . . . πλήν βέβαια αν ήμην εις τήν θέσιν του θά εξήτουν γυναίκα εις πᾶν άλλο μέρος παρά τήν 'Ρώμην.

— Διατί ; Όμιλήσατε άπροκαλύπτως. Όλοι οί 'Ρωμαῖοι άνεχώρησαν και μήτε ή στρατηγίς μήτ' εἰγώ δέν θα υπάγωμεν να σᾶς καταγγείλωμεν.

— Ω ! Κυρία, δέν έχω τίποτε εναντίον των 'Ρωμαίων, αλλά φρονῶ ότι εις τήν 'Ρώμην οί έγγαμοί έχουν όλιγώτερον μέλλον παρά εις πᾶν άλλο μέρος. Εις τὰ Παρίσια, τήν Πετρούπολιν, τó Λονδίνον, όστις νυμφεύεται, αποκτᾶ όλόκληρον στρατεύμα προστατῶν, φίλων, όπαδῶν οἵτινες υπάσχονται δια συμβολαίου να τόν προαγάωσιν. Εις τήν 'Ρώμην νυμφεύεται μίαν γυναίκα, και τίποτε περισσότερον. Υπάρχουσιν έν Γαλλία συνοικεσία τινος τὰ όποια σᾶς προμηθεύουσι τόν σταυρόν και θέσιν ναυάρχου, έν 'Αγγλία τήν βουλευτείαν, έν 'Ρωσία . . . . .

— Έν 'Ρωσία, προσέθεσε κατεσπευσμένως ή στρατηγίς, κλειδα αυτοκρατορικού θαλαμηπόλου, ευγένειαν δευτέρας κλάσεως, σταυρούς, συντάξεις, θέσεις, εἰνοιαν, πλούτον, τὰ πάντα.

— Βλέπετε λοιπόν, Κυρίαί μου, ότι ή Ρώμη εἶνε ή πόλις των άγάμων, και ότι οί έγγαμοί πρέπει να υπάγουν άλλου να ζητήσωσι τύχην;

["Επεται] .

